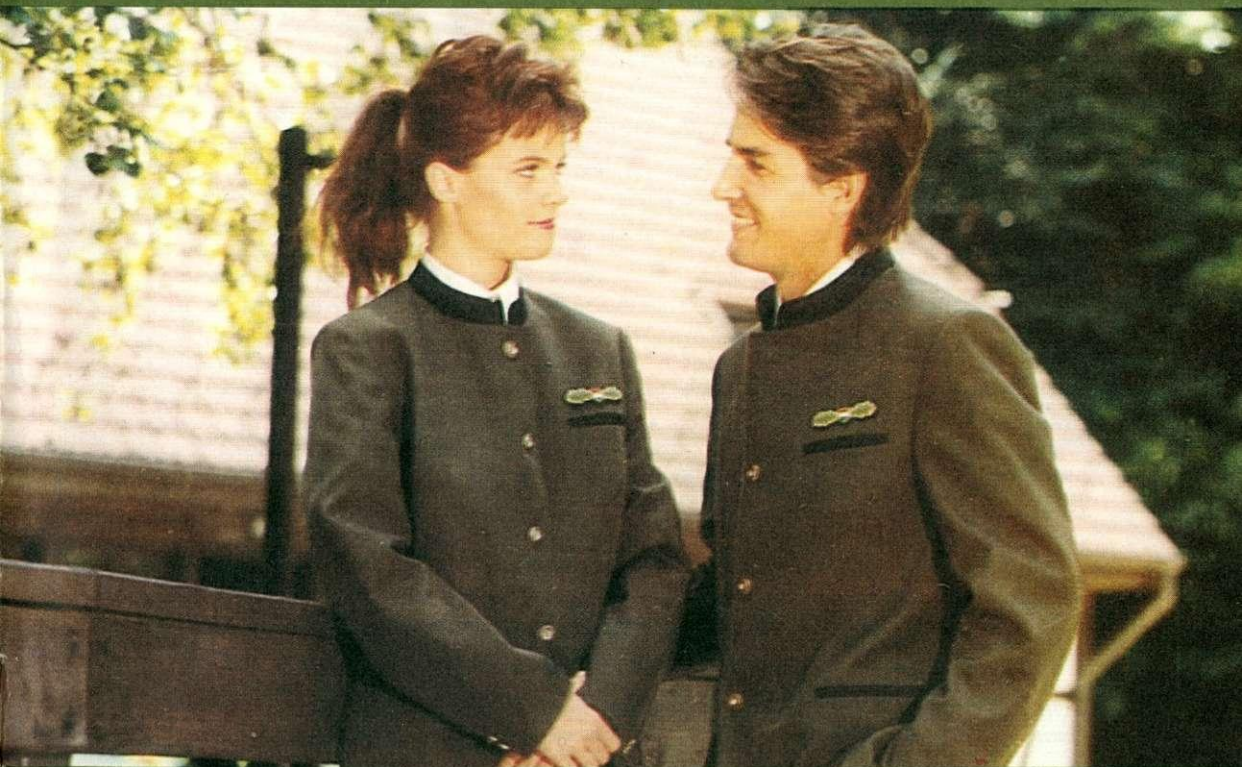

AZ ERDŐ

1989.

JÚNIUS • XXXVIII. ÉVFOLYAM

6. SZÁM

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT

ERDÉSZETI LAPOK

124. ÉVFOLYAMA

TARTALOM

<i>Dr. Tóth Sándor László:</i> A fafeldolgozás helyzete az erdőgazdálkodást és fafeldolgozást integráló gazdaságoknál, vállalatoknál	237
<i>Virág János:</i> Hazánk faellátása	245
<i>Dr. Oroszi Sándor:</i> Bedő Albert és a székelyek ügye	247
<i>Lendár György:</i> A Kemencepatak-i erdei vasút centenáriuma 1888—1988	249
<i>Dr. Rédei Károly:</i> Gyenge fatermőképességű akácok nevelése	253
<i>Dr. Járjás József, Szerényiné Herczeg Andrea:</i> Közutak mellé telepített akácok rovarkártvédekkel való fertőzöttsége a Duna—Tisza közén	256
<i>Dr. Mátrai Katalin:</i> Az őzkárokról — közös felelősségünkről	261
<i>Haraszti Gyula:</i> Rege a csodaszarvasról	265
<i>Apatóczy István:</i> Arborétum alapítás	269
<i>Bartha Dénes:</i> Védett fa- és cserjefajaink	270
<i>Dr. Wülfing László:</i> A IUFRO gazdaságtani munkacsoportjának 1988. évi konferenciája	271
<i>Veres Imréné:</i> Elmaradt hozzászólás a múlt közgyűlésről	274
<i>Fenyresi Csaba:</i> A magyartölgy hazai erdőgazdasági jelentősége és termőhelyi igénye	275
<i>A cím- és hátlapon:</i> MŰSZI—FAINFORG erdészruha	
(A színes borító az iroda anyagi támogatásával készült.)	

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Д-р Л. Ш. Том:</i> Состояние деревообрабатывающей отрасли в комплексных лесохозяйственных предприятиях	237
<i>Я. Вираг:</i> Лесоснабжение в Венгрии	245
<i>Д-р Я. Ороси:</i> Альберт Бедо	247
<i>Д. Ленар:</i> Кеменипатоковская лесная узкоколейка: 1888—1988	249
<i>Д-р К. Редей:</i> Формирование акациевых насаждений в низких условиях местопроизрастания	253
<i>Д-р Я. Ярфаш—А. Херцег:</i> Зараженность вредителями акациевых посадок вдоль дорог в междуречье Дуная и Тисы	256
<i>Д-р К. Матрай:</i> Потравы косулями — общая ответственность	261
<i>Д. Хараси:</i> Баллада о чудо-олене	265
<i>И. Анатюки:</i> Основание арборетума	269
<i>Д. Барта:</i> Охраняемые виды деревьев и кустарников	270
<i>Д-р Л. Вильфинг:</i> Конференция экономической рабочей комиссии ИЮФРО в 1988 году	271
<i>Ч. Феньеш:</i> Значение и потребности к условиям местопроизрастания дуба бенгерского	275

CONTENTS

<i>Tóth, S.:</i> The weight and rate of wood-processing inside the enterprises and companies integrating forestry and wood-processing	237
<i>Viragh, J.:</i> Timber supply of Hungary	245
<i>Oroszi, J.:</i> Mr. Bedő, Albert (the Hungarian Gifford Pinchot) and the matter of székely-s (Hungarian people living in Transylvania)	247
<i>Lendár, Gy.:</i> The narrow gauge forest railway of Kemencepatak, 1888—1989	249
<i>Rédei, K.:</i> Tending of Black locust stands with weak productivity	253
<i>Járjás, J., Mrs. Sz. Herczeg, A.:</i> The insect infestation of Black Locust (<i>Robinia pseudoacacia</i>) planted at the roadsides on the plainfield between the Danube and Tisza	256
<i>Mátrai, K.:</i> About the common responsibility of ours — about the damages caused by elk (<i>Capreolus capreolus</i>)	261
<i>Haraszti, Gy.:</i> Saga on the wonder-deer	265
<i>Apatóczi, I.:</i> Establishing an arboretum	269
<i>Bartha, D.:</i> Tree- and shrub-species under protection	270
<i>Wülfing, L.:</i> Conference '88 of the IUFRO Work Committee on Economy	271
<i>Fenyresi, Cs.:</i> Importance and site need of <i>Quercus hungarica</i>	275

AZ ERDŐ — Az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. A szerkesztésért felelős: dr. Solymos Rezső. A szerkesztőség címe: 1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 11. Levélcím: 1860 Budapest, MEM EFH.

★

Kiadja: a Delta Szaklapkiadó és Műszaki Szolgáltató Leányvállalat, 1093 Budapest, Közraktár u. 4. Telefon: 175-200. Felelős kiadó: BUDAI FERENC főigazgató, Egri Nyomda, 3301 Eger, Vincellériskola u. 3. Felelős vezető: Kopka László. Terjeszti a Magyar Posta, Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 20,— Ft. Előfizetés fél évre: 120,— Ft. egész évre: 240,— Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Kereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.

Az évi előfizetés ára: 7 dollár.

HU ISSN 0014—0031

INDEX: 25 503

A FAFELDOLGOZÁS HELYZETE AZ ERDŐGAZDÁLKODÁST ÉS FAFELDOLGOZÁST INTEGRÁLÓ GAZDASÁGOKNÁL, VÁLLALATOKNÁL

DR. TÓTH SÁNDOR LÁSZLÓ

Az erdőgazdálkodási és fafeldolgozási tevékenység összevonásával jöttek létre 1970-ben az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok, majd 1974-ben a Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinát. Az azóta eltelt időszakban, különösen pedig a 80-as években mind a gazdálkodásban, mind pedig a vállalatok termelési- és termék-szerkezetében bekövetkezett változások indokolták tették a fatermesztést, kitermelést és fafeldolgozást magukban integráló gazdaságoknál, vállalatoknál a fafeldolgozás helyzetének elemzését, értékelését. Indokolt ez elemzés annál is inkább, mivel az erdővel nem rendelkező fafeldolgozó ipari vállalatok egyre nehezebben gazdálkodnak, fejlesztenek. Arra a kérdésre, hogyan változott a feldolgozás helyzete, szerepe az erdő- és fafeldolgozó gazdaságoknál, ide sorolva a FALCO Fakombinátot is, keresünk választ jelen összeállításban.

A fagazdasági vertikumba olyan egymásra épülő, egymást feltételező és kiegészítő tevékenységeket, illetve az e tevékenységeket megvalósító szervezeteiket sorolhatunk be, mint a további erdőgazdálkodás és fafeldolgozás feltételeit biztosító erdőfelújítás, művelés stb., a fakitermelés, a fanyersanyagok elsődleges (fűrész- és lemezipari) feldolgozása, valamint továbbfeldolgozása félkész- és késztermékekké. Az egész tevékenységlánc éves eredménye zömében a fatermékek értékesítésében realizálódik. Ezzel is magyarázható, hogy szakágazatunk árbevételének több mint fele és nyereségének ennél is jelentősebb része közvetlenül a fafeldolgozásból származik.

A fafeldolgozás helyzete, szerepe az erdőgazdálkodást és fafeldolgozást integráló gazdaságoknál, vállalatoknál vizsgálható többek között a termelési tényezők (anyag, energia, gép, munkaerő, vezetés, információ) fafeldolgozási felhasználási arányának elemzésével a vállalat egészében, akár az anyagi-átalakítási folyamatokat tükröző naturáliákban (pl. m^3) vagy az érték, illetve értékkepző folyamatok mindenkor alakulását jellemző értékmutatókkal (Ft, Ft/év, stb.) de vizsgálható az említettekből képzett szintetikus mutatók (m^3 /Ft) segítségével. Konkrétabban:

- a naturáliák közül a kitermelt, feldolgozott és értékesített faanyag mennyisége lehet a vizsgálat tárgya m^3 -ben,
- az értékmutatók között a (halmozott) termelési érték, amely a vertikum összes átalakítási folyamatában képződő új értéket jól tükrözi, az árbevétel, amely a piacon ténylegesen értékesített termék után kapott forintokat mutatja, valamint az eredmény (nyereség) említendő meg. Vizsgálható továbbá
- a faanyagok továbbfeldolgozásának, feldolgozottsági fokának mértéke aránya a fafeldolgozáson belül, végül
- megközelíthető a fafeldolgozás helye, szerepe a vállalat és egyes termelőegységeink irányításával, vezetésével is.

Az említett mutatókhoz kapcsolódó mennyiségi és minőségi változások elemzését többéves időszakra célszerű elvégezni. Jól hozzáférhető és összevethető adatok 1980—1981-től, az Erdészeti és Faipari Hivatal megalakulása után állnak rendelkezésre. A továbbiakban a hivatkozott és feldolgozott adatok nagyobb része az ágazat 13 erdő- és fafeldolgozó gazdaságára és a FALCO Fakombinátra, valamint két, részben költségvetési erdőgazdaságra vonatkozik (14+2), de vizsgáljuk esetenként az EFH-hoz tartozó összes termelőegység (24 gazdaság, vállalat) adatait is. Az említett 16 felsorolása az 1. táblázatban szerepel.

A fafeldolgozásról, faiparról általában

Ágazatunkban a fafeldolgozást szokás elsődleges-faiparnak, vagy faiparnak nevezni. A továbbfeldolgozó iparok (bútor-, épületasztalosipar) képviselői sokszor megkérdőjelezik, hogy miért elsődleges a MÉM faipara és miért másodlagos a többi. Helyesebb lenne esetünkben is faalapanyag iparról, vagy fűrész- és lemeziparról beszélni.

Ott, ahol a faanyagok feldolgozása a rönkök fűrészeléséig terjed, a faipart nem egyszer a fűrészeléssel azonosítják. Valójában a fafeldolgoás olyan műveleteket is magában foglal, mint a gyalulás, marás, fúrás, a ragasztás, csiszolás és felületkezelés. A fafeldolgozóipari termékek között a fűrészráru, a különböző félkésztermékek, valamint olyan késztermékek, mint az ablak vagy a bútor, egyaránt megtalálható. Ágazatunkban is számos példa akad nem csak fűrészelésre, hanem bútoralkatrészek gyártására, s készbútorok előállítására is.

A faiparba a következő, termelési értékkel jellemezhető ágazati szakterületeket sorolták (1986):

— a MÉM—EFH fűrész- és lemezipara	11	Md Ft	35 ‰
— az IpM bútoripara	15	Md Ft	47,6 ‰
— az ÉVM épületasztalos-ipara	3,5	Md Ft	11,1 ‰
— az ún. vegyes faipar	2	Md Ft	6,3 ‰
összesen:	31,5	Md Ft	100,0 ‰

1989-től az épületasztalos-ipar a megszüntetett építőipari tárcától az iparihoz került át.

A fafeldolgozás helyzete a természetes mutatók alapján

A fakitermelésből kiindulva vizsgálható ágazatunkban a feldolgozott hengeresfa a nettó fakitermelés arányában (2. táblázat). Mivel a hengeresfa feldolgozásában az ERDÉRT és a FÜRLEMHO vállalatok is jelentős részarányt képviselnek, itt az EFH 24 vállalatának adataira célszerű támaszkodni. Jól érzékelhető a táblázat adataiból, hogy 1980 és 1987 között mintegy 30 ‰-kal csökkent a feldolgozott hengeresfa mennyisége. Ez a csökkenés érzékelhető a nettó fakitermelés százalékában is: 38,7 ‰-ről 26,7 ‰-ra.

További pontosítást jelent a rönk termelése, beszerzése (vásárlása), belföldi és export értékesítése, valamint a saját felhasználás (feldolgozás). Az ágazati 16 gazdaság, vállalat adataiból számított indexek a 3. táblázatban szerepelnek. Az ezer m³-re épülő indexekből látható, hogy növekedett a vizsgált időszakban a beszerzés és értékesítés. Szembetűnő viszont, hogy a rönkexport több mint hatszorosára emelkedett: az 1980. évi 5,6 ezerről az 1987. évi 36,2 em³-re. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az export a kitermelt 835,8 ezer m³-ből alig 4,3 ‰-ot tett ki.

1. táblázat

Az elemzésbe bevont vállalatok, gazdaságok
(EFH 14+2)

1. Kecseki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság
2. Somogyi EFAG
3. FALCO Fakombinát
4. Felsőtiszai EFAG
5. Délalföldi EFAG
6. Kisalföldi EFAG
7. Nagykunsági EFAG
8. Balatonfelvidéki EFAG
9. Vértesi EFAG
10. Kiskunsági EFAG
11. Zalai EFAG
12. Eorsodi EFAG
13. Ipolyvidéki EFAG
14. Kétfalvai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság
15. Pilis Állami Parkerdőgazdaság
16. Tanulmányi Állami Erdőgazdaság

2. táblázat

A feldolgozott borszerzés a nettó fakitermelés arányában
(1975, 1980, 1987, 1994, 1997; 16 vállalat)

Év	Nettó fakitermelés	Feldolgozott borszerzés	Ko. szer. %
1975	3,366	1,368	40,4
1980	3,766	1,494	39,7
1985	3,498	1,603	45,7
1986	3,458	1,625	46,5
1987	3,779	1,609	42,7
Index 1985/75	114,6	95,3	—
1987/80	101,9	96,3	—

3. táblázat

A rönk termelésének, beszerzésének, értékesítésének és felhasználásának indexei
(1980, 1985, 1987; EFH 16 vállalat)

	1985/80	1987/80
Termelés	101,8	100,1
Beszermés	113,6	112,9
Belföldi értékesítés	100,9	121,5
Export értékesítés	451,7	546,4
Saját feldolgozás	104,6	93,9

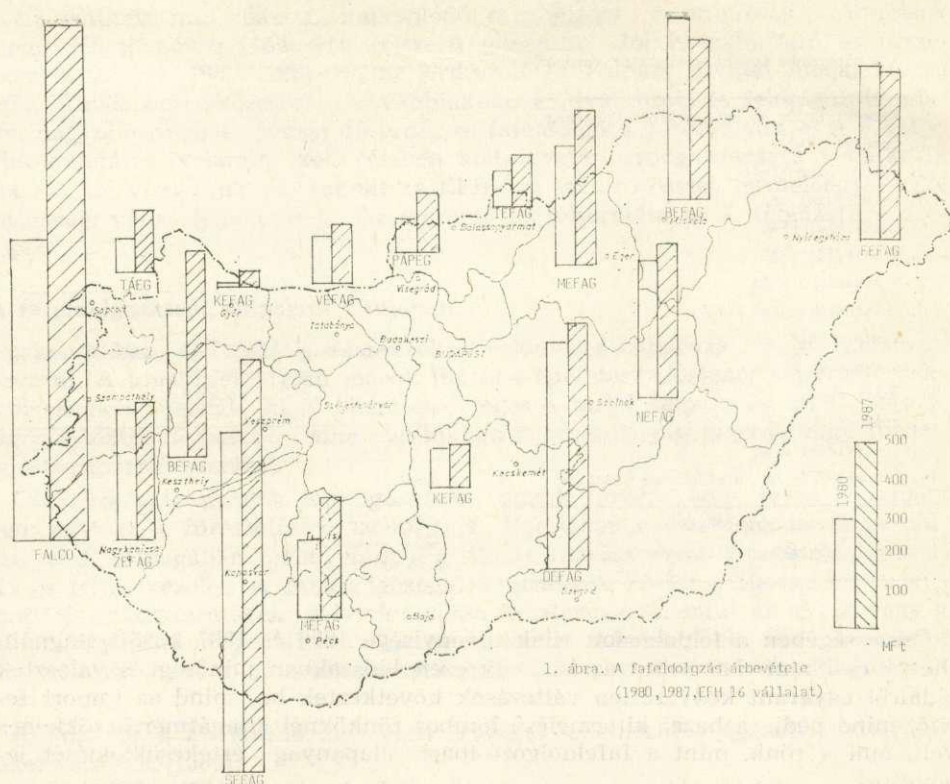
Összességében a feldolgozott rönk mennyisége 1980 és 1987 között stagnált, illetve csökkent. Ismeretes az is, hogy ezen időszakban minőség és választék oldalról egyaránt kedvezőtlen változások következtek be: mind az import fenyő, mind pedig a hazai kitermelésű lombos rönköknél átlagátmérő csökkenés volt, ami a rönk, mint a fafeldolgozó-ipari alapanyag értékcsökkenését jelentette.

A fafeldolgozás helyzete az értékmutatók alapján

A naturáliák után nézzük most meg, hogyan alakultak, változtak a gazdálkodás értékmutatói az erdő- és fafeldolgozó gazdaságoknál. Itt számolni kell azzal is, hogy a vizsgált időszakban bekövetkezett szabályozó- és árváltozások hatása torzíthatja az alkalmazott folyóáras értékmutatók változásának mértékét.

A számbavetélnél a bruttó (halmozott) termelési érték ágazati és vállalati szinten egyaránt jól tükrözi a fafeldolgozás arányát a vállalat egészében. Jól megfogható az ágazati eredmény is. Az üzemági eredmény, így a fafeldolgozás is felfogható úgy is, mint hozzájárulás a vállalat általános költségeihez és eredményéhez. Mivel a vállalati általános költségek az ún. fel nem osztható költségek közé sorolódnak, az üzemági eredményt esetünkben nem a vállalati eredményhez hasonlítjuk, hanem a vállalati általános költségek és a vállalati eredmény összegéhez, a (bruttó) fedezethez. Ebben kifejeződik a fafeldolgozás nyereségtermelő és rezsiviselő képessége. A fafeldolgozás konkrét részesedése a vállalati eredményből valójában nem is mutatható ki. A fafeldolgozás arányát a vállalati összesenben a 4. táblázat adatai tükrözik.

A fafeldolgozás aránya 1980 és 1987 között a 16 gazdaságnál termelési érték szerint növekedést mutat 43,7%-ról 53,8%-ra, míg árbevétel szerint először emelkedés, majd az utóbbi években csökkenés következett be. Az 1980. és 1987. évi árbevétel vállalatonként az 1. ábrán szerepel. Látható a 4. táblázat adataiból, hogy a fafeldolgozás hozzájárulása a vállalati fedezethez az 50%-részarányról a vizsgálat két utolsó évében 47, illetve 46%-ra csökkent. Mi-

1. ábra. A fafeldolgozás árbevétele
(1980, 1987, EFH 16 vállalat)

vel a termelés értékmutatói általában növekedést mutattak, kellett olyan ágazatnak lennie a vállalatok gazdálkodásában, amelynek nyereségtermelő képessége a fafeldolgozásnál jobban nőtt. Emiatt a vizsgálatot kiterjesztettük a fakitermelés helyzetének elemzésére is, feltételezve, hogy a fakitermeléshez kapcsolódó, a gazdasági terelők által sokoldalúan ösztönzött, nem rubel relációjú export az értékesítés árbevételében és az üzemági eredmény képzésben túlszárnyalta a fafeldolgozást.

A fakitermelés termelési értéke a vizsgált időszakban lényegében alig változott, árbevételének aránya az utóbbi két évben mintegy 5%-kal nőtt, ami részben ad magyarázatot a fafeldolgozás arányának csökkenésére; a fakitermelés részaránya a vállalati fedezet képzésében összességében stagnálónak tekinthető (4. táblázat).

A továbbfeldolgozás aránya a fafeldolgozásban

Az elsődleges fafeldolgozás (fűrészáru- és falemeztermelés) mellett egyre nagyobb a jelentősége ágazatunkban a faanyagok továbbfeldolgozásának, a különféle félkésztermékek gyártásának. Érdemes itt megjegyezni, hogy növekvő tendenciát mutat a forgácslemezekből készülő méretreszabott, felületborított bútorkatrészek gyártása (FALCO Szentgotthárd, ERDÉRT Vásárosnamény), sőt naturáliákban nehezen mérhetően egyre jelentősebb a készbútorok gyártása is ágazatunkban (SEFAG Kaposvár — lakószoba bútorok, FALCO — irodabútorok, lakossági bútorok).

4. táblázat

A fafeldolgozás és fakitermelés aránya a vállalati termelési értéken, árbevételben és fedezet képzésén
(1980-1987, EFH 16 vállalat)

Mn. %

Év	Fafeldolgozás aránya			Fakitermelés aránya		
	A halmozott (bruttó) termelési értékben	A nettó árbevételben	Üzemági eredmény a vállalati fedezetben	A halmozott (bruttó) termelési értékben	A nettó árbevételben	Üzemági eredmény a vállalati fedezetben
1980	43,7	52,7	50,1	27,7	24,9	37,3
1981	41,5	48,2	43,0	28,7	29,4	47,0
1982	46,6	54,9	50,9	24,9	25,6	41,3
1983	49,1	55,6	52,0	23,6	21,3	37,9
1984	49,2	55,1	52,5	23,3	22,9	40,4
1985	50,4	54,5	55,5	24,2	24,9	34,5
1986	47,8	50,4	47,1	26,1	30,9	41,6
1987	53,8	49,1	46,7	28,5	27,5	39,6

Jelen vizsgálatban a természetes mértékegységekben is jól mérhető olyan bútorigipari félkésztermékek gyártásával foglalkozunk, mint a (fűrészelt) bútortöréc és a (legalább gyalult) bútoralaktrész. Ezek volumene vizsgálható a feldolgozott hengeresfa arányában. Ez az 1987. évben 1980-hoz viszonyítva csökkenést mutat. Mivel a bútoralaktrészek zöme lombos fából készül (tömörfa) bútoralaktrészek arányának összevetésével folytatni. Eszerint csökkent a vizsgált időszakban a feldolgozott lombos rönk mennyisége, növekedett a bútortöréctermelés, s kb. felére esett vissza a tömörfa bútoralaktrészek gyártása azzal, hogy összességében a tömörfa félkésztermékek volumene is csökkenést mutat (5. táblázat).

1980 és 1987 között tehát jelentős mértékben csökkent a tömörfa bútoralaktrészek részesedése a feldolgozott lombos rönkből, ugyanakkor emelkedett a lap-, lemezipari bútoralaktrészek és készbútorok volumene az ágazatban. Ez utóbbihoz az is hozzájárult, hogy a Somogyi EFAG a Kaposvári Bútorgyárral bővült.

5. táblázat

Tömörfa félkésztermékek a feldolgozott lombos rönk arányában
(1975, 1980, 1985, 1986, 1987; EFH 24 vállalat)

Mn.: ezer m³, %

Év	Lombos rönk felhasználás	Bútortöréc termelés	Tömörfa bútoralaktrész termelés	Tömörfa félkésztermék összesen	Tömörfa félkésztermék a feldolgozott lombos rönk arányában
1975	512,1	6,6	9,7	16,3	3,18
1980	679,0	8,4	14,4	22,8	3,36
1985	750,0	10,5	7,2	17,7	2,36
1986	654,5	8,8	7,6	16,4	2,51
1987	672,7	9,8	7,6	17,4	2,58
Index 1985/75	119,4	159,1	74,2	108,5	
1987/80	93,4	116,6	52,8	76,4	

6. táblázat

A fafeldolgozás súlya, jelentősége az összesített értékmutatók: termelési érték, árbevétel, eredmény alapján
(1980, 1987; KEM-EFH 16 vállalat)

A fafeldolgozás		Jelentősége			Összes
		csökken	stagnál	növekszik	
		2	6	1	3
	kicsi	Kiskunsági EFAG Ipolyvidéki EFAG		Kisalföldi EFAG	
Súly	közepes	6	4	0	10
		Zalai EFAG	Pilis-APEG		
		Mecseki EFAG	Kalotaszékelyi EFAG		
		Mátrai EFAG			
		Borsodi EFAG	Vértesi EFAG		
		Felsőtiszai EFAG	Tanulmányi AEG		
	nagy	1	1	1	3
		Somogyi EFAG	Délalföldi EFAG	FALCO Fakombinát	
Összes		9	5	2	16

A fafeldolgozás szerepe a vállalatok életében vagy a feldolgozott faanyag mennyiségével, vagy a továbbfeldolgozással növelhető. Mivel a feldolgozható fa mennyiség nem növelhető, járható útnak a fatermékekbe bevitt élő- és holtmunka arányának növelése, a fafeldolgozás értéktermelő képességének fokozása mutatkozik. Ezzel a továbbfeldolgozás bővítése, a fatermékek készületi fokának növelése jár együtt.

A fafeldolgozás helye, szerepe a mennyiségi és minőségi változások tükrében

A fafeldolgozás helyét, szerepét a vizsgált 16 vállalatnál, gazdaságnál a mennyiségi mutatók (m^3), majd az értékmutató (termelési érték, árbevétel, eredménymutatók) alakulása alapján elemeztük. Ismeretes, hogy a feldolgozás számára rendelkezésre álló alapanyag mennyiségileg és minőségileg egyaránt csökkenést mutat. Az értékmutatók alapján a *fafeldolgozás súlya* a vállalatoknál a következőképpen is kategorizálható:

- *kicsi* a fafeldolgozás súlya a vállalati gazdálkodásban ott, ahol részesedése a vállalati értékmutatóknál kisebb, mint 30%. Ide a Kisalföldi, a Kiskunsági és az Ipolyvidéki EFAG sorolható,
- *közepes* a legtöbb gazdaságnál, ahol a fafeldolgozás az értékmutatók szerint 30 és 50% közötti; ilyen az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok nagyobb része,
- *nagy* a fafeldolgozás súlya, ha aránya az értékmutatók szerint meghaladja az 50%-ot. Ebbe a kategóriába mindenekelőtt a FALCO Fakombinát, a Délalföldi és a Somogyi EFAG sorolható,

A fafeldolgozás jelentősége az 1980 és 1987 közötti időszakban csökkenő, növekvő, illetve stagnáló tendenciát mutathatott a vállalatok életében. A 16 vállalat, gazdaság értékmutatók alapján vett változásainak irányát a 6. táblázatban állítottuk össze azzal, hogy csökkenésként a -5% alatti változást értettük, a $\pm 5\%$ -on belülieket stagnálásnak tekintettük.

Az 1980. és 1987. évi termelési érték, árbevétel, eredmény/fedezet arányok alapján a fafeldolgozás jelentősége vállalatonként a következőképpen alakult:

- csökkent a fafeldolgozás jelentősége kilenc gazdaságnál, vagyis a vizsgált vállalatok többségénél (56,2⁰/₀), ezek a: Kiskunsági, Ipolyvidéki, Zalai, Mecseki, Mátrai, Borsodi, Felsőtiszai, Nagy-kunsági, valamint a Somogyi EFAG,
- stagnált öt gazdaságnál (31,2⁰/₀): Balatonfelvidéki, Vértesi EFAG, a Pilisi ÁPEG, Tanulmányi ÁEG, valamint a Délalföldi EFAG, míg
- növekedés csak két vállalatnál volt (12,5⁰/₀), a Kisalföldi EFAG-nál és a FALCO Fakombinátnál.

A jelentősebb, már folyamatban lévő fejlesztések (Balatonfelvidéki, Délalföldi és Zalai EFAG) következtében várható átrendeződéseket a 6. táblázatban három nyíl jelzi. További, elsősorban világbanki beruházások és lízing útján történő gépbeszerzések újabb, a fafeldolgozás szempontjából pozitív irányú átrendeződéseket eredményezhetnek a jövőben (Felsőtiszai, Somogyi EFAG).

A mennyiségi és minőségi változások aszerint is vizsgálhatók, hogy bővült-e a vizsgálat időszakban a vállalat termelési profilja, változott-e termelési szerkezete. E tekintetben a következő kategóriák is felállíthatók:

- a termelési szerkezet alapvetően nem változott,
- a termelési szerkezetben lényeges változás nem következett be, de a fafeldolgozásban kapacitásbővítés, esetleg nagyságrendi változás következett be,
- a vállalat termelési szerkezete új gyártási profil meghonosításával változott, bővült.

Az elsőre — többek között — jó példa a Délalföldi EFAG furnér- és rétegeltlemez kapacitásának bővítése, korszerűsítése, a másodikra a forgácslemez elektron-sugaras felületkezelő kapacitásának kiépítésével a FALCO Fakombinát. Teljesen új gyártási profil meghonosításáról beszélhetünk a Mecseki EFAG-nál — bútoralakatrész-gyártás — és a FALCO-nál — cementforgácslemez felhasználására épülő faházgyártás. Utóbbiaknál említhető még meg a SEFAG kaposvári bútorgyára, amely korábban a Kanizsa Bútorgyár üzeme volt.

1986—1987-től újabb struktúraváltásnak lehetünk tanúi egyes gazdaságoknál, részben a világbanki és más hitellehetőségek bővülésével, részben pedig a lízing továbbterjedésével ágazatunkban is. Ezek a fejlesztések elsősorban a továbbfeldolgozást tűzik ki célul. Ide sorolható a Balatonfelvidéki EFAG idompréselt, valamint a Zalai EFAG síkpréselt rétegelt lemezüzemeinek létrehozása.

Mindezekből kiderül, hogy a fejlődés iránya a fafeldolgozás jelentőségének növelése irányába mutat. Ennek útja viszont a mennyiségileg és minőségileg csökkenő faalapanyag továbbfeldolgozása félkész- és késztermékek, ami egyben a fatermékek értéknövelésének módja is.

Összefoglalás

Az 1980—1987 közötti időszakban 16 erdőgazdálkodást és fafeldolgozást integráló vállalat példáján vizsgáltuk a fafeldolgozás helyének, szerepének alakulását e vállalatoknál, részben a természetes mutatók, részben az értékmutatók, egyben a mennyiségi és minőségi változások alapján. A fafeldolgozás számára alapanyagként nyilvántartott rönk termelése a vizsgált időszakban lényegesen nem változott, ugyanakkor mintegy hatszorosára növekedett a rönkexport.

A fafeldolgozás részaránya a vállalatok bruttó termelési értékében növekedést mutat 44-ről 54⁰/₀-ra, míg az árbevételi aránynál először növekedés, majd csökkenés következett be. A fafeldolgozás üzemi eredménye a vállalati fe-

dezetben az 1980. évi 50%-ról 1987-ben 47%-ra csökkent. A fakitermelés árbevétele ez időszakban mintegy 5%-kal nőtt, fedezettermelő képessége lényegében nem változott.

Csökkent a vizsgált vállalatoknál a feldolgozott lombos rönk mennyisége, nőtt a bútortól termelés, s kb. felére esett vissza a tömörfa bútoralkatrészek gyártása. Összességében mintegy 25%-kal csökkent a tömőrfából készült bútortipari félkésztermékeknek a feldolgozott lombos rönk arányában mért termelése, míg a falemezipari félkésztermékek volumene jelentős mértékben emelkedett.

A fafeldolgozás súlya a 16 vállalat közül háromnál nevezhető nagyknak. Ezek a FALCO Fakombinát, a Délalföldi és a Somogyi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság.

Az értékmutatók szerint vizsgálva a fafeldolgozás jelentőségét 1987-ben 1980-hoz viszonyítva megállapítható, hogy

- a fafeldolgozás árbevétele két vállalatnál (Borsodi és Felsőtisza EFAG) csökkent, egynél, a Kiskunsági EFAG-nál stagnált, míg 13 vállalatnál, tehát a vállalatok döntő többségénél emelkedett,
- ha a fafeldolgozás jelentőségét a három értékmutató: termelési érték, árbevétel és fedezettermelés arányában nézzük a vállalati összesenhez viszonyítva, akkor csökkenést kilenc vállalatnál, stagnálást ötnél tapasztaltunk és csak két vállalatnál (FALCO és Kisalföldi EFAG) mértünk növekedést.

A jelentősebb, már folyamatban lévő fejlesztések utáni időszakra előre jelezhető, hogy a fafeldolgozás jelentőségében csökkenés már csak nyolc vállalatnál prognosztizálható, négyenél lesz stagnálás, s várhatóan négyre emelkedik azon vállalatok száma, ahol a fafeldolgozás jelentősége növekedést fog mutatni. További fejlesztések az említett arányokat módosíthatják. 1986—1987-től a fűrész- és lemeziparban olyan elhúzódo rekonstrukciónak lehetünk tanúi, amelynek során részben a lízing alkalmazásával növekszik a fafeldolgozás szerepe, jelentősége az erdővel rendelkező, az erdőgazdálkodási és fafeldolgozási tevékenységet integráló több vállalat életében. Ennek keretében növekszik a feldolgozott fatermékek termelése, termékstruktúraváltás következik be, s új gyártási profilok meghonosítására is sor kerül.

Mivel a jövőben több és jobb minőségű alapanyag sem a hazai fakitermelésből, sem pedig importból nem várható, a fatermékek értéknövelésének hosszabb távú útja a bevitt élő- és holtmunka arányának növelése, a továbbfeldolgozás, a félkész- és késztermékek arányának emelése. Ennek valós lehetőségét többek között a külső tőke bevonását biztosító megoldások, a bevőkkel, ill. a továbbfeldolgozókkal történő társulások formák képezik.

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: Apatóczky István műszaki vezető, Budavideki ÁEVB Budakeszi; Bartha Dénes aspiráns, EFE, Sopron; Fenyvesi Csaba erdőmérnökjelölt, EFE, Sopron; Haraszi Gyula műszaki gyakornok, erdőészet, Diósjenő; dr. Járfás József főiskolai docens, Kertészeti Egyetem Kertészeti Kar, Kecskemét; Lenár György erdőészeti igazgató, Pálháza; dr. Mátrai Katalin tud. főmunkatárs, AE Állattani és Vadbiológiai Intézet, Gödöllő; dr. Oroszi Sándor erdőmérnök, muzeológus, Mezőgazdasági Múzeum, Budapest; dr. Rédei Károly tud. főmunkatárs, ERTI, Kecskemét; Szerényiné Herczeg Andrea tud. munkatárs, KEKK Kecskemét; dr. Tóth Sándor László főelőadó, MÉM EFH Budapest; Veres Imréné vállalati igazgató, Berettyóújfalú; Virágh János főelőadó, MÉM EFH, Budapest; dr. Wilfing László egy. adjunktus, EFE, Sopron.

HAZÁNK FAELLÁTÁSA

VIRÁGH JÁNOS

Az erdőállomány adattár összesített adatai szerint Magyarország élőfakészlete 882 millió m³, az erdők évi növedéke pedig megközelíti a 11 millió m³-t. Az ország faalapanyag igénye napjainkban mintegy 10 millió m³. Hogy ezen adatok ellenére érdemes a címbe jelzett témával foglalkozni, azt számos körülmény igazolja. Ezeket kívánom körvonalazni.

Az Ország fakitermelési lehetőségét a hosszútávú prognózisok tartósan a napjainkban is kitermelésre kerülő 6—7 millió nettó m³-ben jelölik meg.

- Büszkén hirdetjük, hogy a magyar erdőgazdák a II. világháború befejezése óta több mint 840 eha első kivitelű erdőfelújítást és mintegy 580 eha első kivitelű (új erdő) telepítését hajtották végre. Ez azonban egyúttal azt is eredményezi, hogy az erdők korosztály összetétele kedvezőtlen, aránylag fiatal, a vágásra érett állományok aránya csökkent. Így az említett növedék jelentős része hosszú távon a XXI. század első évtizedeiben sem lesz hozzáférhető.
- Aggódva figyeljük erdeink stabilitásának csökkenését. Reménykedünk pl. hogy az egyik fő állományalkotó fajajunk — a kocsánytalan tölgy — pusztulása megáll, vagy megállítható, hogy a napjainkban még nem számottevő — 1-2 millió m³ — pusztulás nem fogja jelentősen befolyásolni a kitermelési lehetőséget.
- Az első kivitelű erdőfelújítások említett mértéke mellett be kell vallanunk, hogy az üteme gondokat takar. (1980-ban 101 800 ha, 1985-ben 120 043 ha, 1987-ben 128 265 ha volt a kötelezettség alá vont — befejezésre váró erdők állománya.) A nagyvadlétszám és az erdők vadeltartó képességének egyensúlyba hozása — a megfelelő mértékű apasztása — nélkül e káros tendencia várhatóan nem állítható meg.
- Helyenként nem megfelelő az erdők feltártsága, az erdei munkák gépesítettége, az erdőgazdasági dolgozók anyagi megbecsülése. Már pedig ismert, hogy egy leépülő kapacitás ismételt felfuttatása a rugalmas szinttartásnál jóval nagyobb erőfeszítéseket igényelhet.
- Az említettekre való tekintettel hangsúlyozzuk, hogy az ország erdőalapját tovább kell bővíteni. Az ÁTB által 1987-ben elfogadott nagyobb léptékű — 1991 és 2000 között 150 eha-on — új erdőtelepítési programot mindenképp meg kell valósítani.
- Az ország 18⁰/₀-os erdőszűksége ellenére megállapítható, hogy hazánk erdőterülete nemzetközi viszonylatban így sem számottevő. (A világ erdőterületének alig több mint 4⁰/₀-a van Európában, a hazai erdők területe pedig a 135 millió ha európai erdőterületnek is csak 1,3⁰/₀-ára tehető.)

Ha tehát az ország tartamos faellátását kívánjuk áttekinteni — tekintettel a hazai hosszútávú kitermelési lehetőség és a felhasználási igény közti 3—4 millió m³ különbségre — elengedhetetlen, hogy vessünk egy pillantást a világ faellátására is.

Az ALLGEMEINE FORST ZEITSCHRIFT hasábjain ezt tette BOWMAN J. C. nevű kutató. E szerint

		(millió m ³)	
	1970/74.	2000	2025
fakitermelés	2450	4680	6400
faszükséglet	2791	5090	9348
ellátottsági %	88	92	68

A fakitermelés volumennövekedésének prognózisa — a világ erdőinek leterhelését tekintve — nem szerény elvárás. Az ezredforduló után a szerző adatai szerint mégis azt várhatjuk, hogy a napjainkban csak helyenként mutatózó faellátási gond katasztrofális mértékű és általános lesz.

Az Európai Gazdasági Közösség országai napjainkban 20 milliárd DM-ért importálnak fát. (E deficitet csak az olajimport múlja felül.) A világméretű fadeficit láttán kérdéses, hogy a náluk bőven meglévő milliárdok ellenére meddig jutnak faimporthoz. Ezért javasolják számukra az e területtel foglalkozó szakemberek, hogy

- fokozzák az erdőtelepítést,
- törekedjenek az erdőszerkezet célszerű átalakítására,
- javítsák az erdők stabilitását,
- fokozzák a fakitermelést (feltárással stb.),
- tegyék intenzívebbé a fahulladék hasznosítását,
- válogassák jobban ki a tűzfát,
- (s amíg van) növeljék a fabehozatalt (spájzoljaik saját erdőiket).

Az EGK-nek javasolt feladatok hazánkra is érvényesek. (Nálunk a megvalósításukat esetenként a márka milliárdok hiánya is hátráltatja.) Gondjainkat növeli, hogy a belföldi faalapanyag-igény a hazánkban megtermelt fa fajösszetételétől jelentősen eltér. E problémát azzal orvosoljuk, hogy immár évtizedek óta évi öt millió m³ körüli, elsősorban fenyőimporttal és napjainkra 2 millió m³-re felfutó belföldön felesleges, vagy feldolgozási kapacitás hiánya miatt iparilag nálunk nem hasznosítható faexporttal módosítjuk a fakitermelésünk által szolgáltatott faajkínálatot.

Hosszútávú prognózisaink is számolnak a behozattal. Úgy ítéljük meg, hogy a várható fa igénynövekedést — a fatakarékossági, fahelyettesítési programok és a konstans termelés mellett — legalább a szinttartó import fenntartásával lehet csak kielégíteni. Kérdéses persze — a világtendenciák láttán — hogy meddig leszünk képesek megfizetni ezt az évi 5 millió m³ körüli import fát. Fel tudunk-e időben készülni a hazai termelés növelésére, (az igazán értékes ipari fa megtermelése több emberöltőt is felölel) vagy tudunk-e olyan iparfejlesztéssel előállni, hogy az alapanyagbehozatal annak exportálása révén megtérüljön. (A gazdaságos mezőgazdasági művelésre alkalmatlan, de erdőtelepítéshez megfelelő földterületek rendelkezésre állnak. A távlati fakitermelési prognózisaink birtokában felkészülhetünk a megtermelt alapanyag mind teljesebb hasznosítására, a feldolgozottsági fok megkívánt növelésére.)

Meg kell azonban állapítanunk, hogy minél tovább halogatjuk az EGK országainak is javasolt feladatok végrehajtását, annál kétségesebb, hogy a jelenleg csak esetenként (fenyő fűrészáru pl.) mutatózó fahiány általánossá válását elkerüljük.

FORRÁS: Bowman, J. C.: „Egy országos erdészeti politika kialakítása” (AFZ 2. 1982. 30.) — Halász Aladár: „Erdészeti Adattár 1985.” — Dr. Hannes Mayer: „Jövő kilátásai az európai erdőgazdálkodás számára” (AFZ 2. 1986. 16/17). — MEM Erdőrendezési Szolgálat: Erdőállomány Adattár 1988.

BEDŐ ALBERT ÉS A SZÉKELYEK ÜGYE

DR. OROSZI SÁNDOR

Minden népnek joga van saját történelméhez, mint ahogyan joga van ahhoz is, hogy a történelmét formáló jeles emberei teljes életművét megismerje. A 150 éve született *Bedő Albert* élete és munkássága csak akkor állhat teljes fényében előttünk, ha ismerjük a székely néphez fűződő kapcsolatait, az értük vállalt szolgálatát is.

Bedő Albert a Székelyföldön, a Sepsiszek kis falujában Sepsiköröspatakon (ma: Valea Crișului) született 1839. december 31-én. Iskoláit Székelykeresztúron (ma: Cristuru Secuiesc) és Kolozsvárott (ma: Cluj-Napoca) végezte. Jogi (és teológiai) tanulmányait befejezve Marosvásárhelyen (ma: Tîrgu-Mureș) dolgozott. Később, mint tudjuk, az erdészhatást választotta. Kapcsolata azonban nem szakadt meg szülőföldjével és a székelyekkel.

Bizonyoság erre, hogy már 1874-ben az akkor szerveződő Székely Művelődési és Közgazdasági Egylet felkérésére bizottság élén dolgozta ki a székelyföldi erdők kezelésének alapelveit. A tervvel kapcsolatban talán érdemes megjegyeznünk, hogy a kimutatások szerint az akkori öt székelyszék összterületének éppen felét borította erdő. Bedő a fenntartásukat, kezelésüket úgy igyekezett szabályozni — ekkor még az 1879. évi erdőtörvényt megelőző időszakban vagyunk! —, hogy az erdők mind a székely közösségeknek, mind az országnak hasznos forrásai legyenek. Sajnos sem az említett székely egyesület javaslatai, sem az 1879. évi erdőtörvény nem tudta megakadályozni a Székelyföld köztulajdonú erdői egy részének felosztását és felújítás nélküli letarolását. (Az erdőtörvény mielőbbi meghozatalát egyébként a székely egyesület 1877-ben beadványban kérte.)

Bedő országos főerdőmesterként is igyekezett a székelységet támogatni, munkáját, művelődését segíteni. Ez irányú tevékenységének egyik útja volt a székely egyesületben és az unitárius egyház világi vezetéseiben viselt tisztsége is. Ugyanakkor az erdészeten belüli lehetőségeket is kihasználta a Székelyföld anyagi és szellemi kultúrájának emelésére. Erre példa az 1893-ban Gőrgényszentimrén (ma: Gurghiu) megnyitott erdőőri szakiskola. Az ország negyedik szakiskolájának „rendeltetése — mondta Bedő megnyitó beszédében —,

hogy annak a népnek, mely hazánk ez erdős részében lakik, s megélhetésének eszközeit tekintve legnagyobb részben az erdőgazdaságra s illetve az erdei munkákra van utalva, megfelelő útmutatást és oktatást adhasson.”

Amikor 1896-ban nyugalomba vonult, a közélettől nem szakadt el. Szabadelvű párti programmal képviselőiséget vállalt. Így volt századunk első éveiben (1901—1905) a székelykeresztúriak képviselője is. 1898-ban az Országgházban a „szocializmus” kérdéseiről beszélt. Ekkor még úgy látta, hogy a Székelyföldön kialakult 3—4 k. holdas törpebirtokok az ország más részein is követhetők lennének. Úgy gondolta, hogy a kis földbirtok népesség megtartó hatású; a helyben található megélhetési lehetőségek az egyre nagyobb méreteket öltő kivándorlást fékezik. Később azonban ő maga is rádöbbsent, hogy a számára oly kedves székely nép otthagyja otthoni nyomorúságos viszonyait, és a budapesti szolgálóktól a bukaresti konfliktusokig mindenhol székelyek keresik sorsuk jobbra fordulását.

Mindezeket felismerve lelkesen vállalta el a székelyföldi kivándorlási kongresszus előkészítő bizottságának elnöki tisztségét. Mint a székely egyesület elnöke az 1902. augusztus 28—30-án Tusnádfürdőn (ma: Baile Tusnad) tartott tanácskozást Bedő Albert nyitotta meg. Beszédében szólt azokról a bajokról, amelyek sürgősen orvoslásra szorúlnak és amelyekben a tanácskozásnak a legfontosabb célokat ki kell jelölnie. A megnyitás után az őstermelési szakosztály (idetartozott az erdészeti is) elnökeként mind a földművelési és állattenyésztési, mind az erdészeti és bányászati érdekeket igyekezett összeegyeztetni. Az elfogadott határozatokból kitűnik, hogy az erdészeti szempontok, így az egykor Bedő által is oly nagyon szorgalmazott erdőmegóvás, erdőterület-növelés követelményei mégis háttérbe szorultak. A Székelyföld általános szempontjai ugyanis azt követelték, hogy a mezőgazdaságot, azon belül is az állattenyésztést fejlesszék. Így az erdőként nyilvántartott, mégis inkább legelőnek használt területeket ténylegesen is igyekeztek az „erdő” művelési ágból kivenni, ezzel mind nagyobb területet az állattenyésztés céljaira átengedni. (Megjegyzendő, hogy a Székelyföldön az első

kataszteri felvételek alkalmával sok rét és legelő is erdőként került a nyilván- tartásba, mert ezért kevesebb adót kellett fizetni.) A kongresszus — összefü- gésben az állattenyésztés fejlesztésével — határozatot hozott az ún. legelőerdők növeléséről is.

A kongresszust követően természet- sen egyik napról a másikra nem változ- tak meg a székelyföldi viszonyok. Az el- fogadott célkitűzések valóra váltására 1902-ben Marosvásárhelyen létrehozták a Földművelésügyi Minisztérium székely- földi (erdélyrészi) kirendeltségét. Bedő továbbra is figyelemmel kísérte a vidék gazdasági és művelési viszonyainak vál- tozását, de 1905-től már nem vállalt képviselőiséget. Ezután csak a székely egyletben és az unitárius egyházban be- töltött tisztségét tartotta meg. Az egyház Nagy Ignác utcai templomának építeté- sében a telek megszerzésétől az épület átadásáig tevékenyen részt vett. (Ezt a

munkásságát az épületen elhelyezett emléktábla is hirdeti.)

Amikor Bedő Albert 1918. október 20- án az OEE Alkotmány utcai székházá- ban meghalt, a búcsúztatás után, vég- akaratának megfelelően a Székelyföld- re, Kálnokra (ma Calnic) vitték. Ott tem- tették el édesanyja mellé. A nagy szé- kely haló porából visszatért szülőföldjé- re.

Tamási Áron írta, hogy a székely családok igyekeztek legalább egy fiukat taníttatni, hogy az mint tanult ember megfelelő állásba kerüljön, és pártját fogja, segítse a rokonságot. Valahogyan így volt Bedő Albert is a székelységgel. Soha nem engedte el, soha nem feled- kezett meg az őt indítókról. Nekrológ- írója joggal kérhette hát, hogy halálá- val is járjon közbe „az ő válságba ju- tott magyarjaiért, az életükben meg- szegényedett s hajlékukban fenyegetett, lakóhelyeikért remegő székelyeiért.”

IRODALOM: *Bedő Albert:* A székelyföldi erdők ügyében. Erdészeti Lapok (EL.) 1874. 345—349. — *Uő:* A szocializmus kérdéséhez. EL. 1898. 147—158. — A székely művelődési és közgaz- dasági egylet által a képviselőházhoz intézett kérelem az erdőtörvény ügyében. EL. 1877. 112—114. — *Arató Gyula:* A görgényi erdőri szakiskola megnyitása. EL. 1893. 749—757. — A székely- földi kivándorlási kongresszus. Köztelek. 1902. 1375—1384; 1396—1402. — *Buday Barna* (szerk.): A Székely Kongresszus szervezete, tagjainak névsora, tárgyalásai és határozatai. Bp., 1902. — *Máthé György:* Kálnoki Bedő Albert dr. (1839—1918). Unitárius Közlöny. 1918. 167—170.

Nemzetközi bizottságot kértek fel a finn erdőművelési kutatások felülvizsgálá- tára. A cél a kutatások minőségének a vizsgálata volt abból a szempontból, hogy miként jelennek meg nemzetközi összehasonlításban. Hat amerikai és európai tu- dós hét héten át elemezte, hogy a kutatási eredményeket miként hasznosítja a gyakorlat. A zárójelentésben a finn erdőművelési kutatás „igen jó” minősítést ka- pott. A jövőre vonatkozó ajánlásokat öt pontban foglalták össze:

- Jobb együttműködés a gyakorlattal, részletes témaanalízis és hosszú távú terv- készítés.
- A kutatás pénzügyi előfeltételeinek hosszabb távra való megteremtése.
- Hatékonyabb kutatási szervezet.
- A kutatók továbbképzése, növekvő szakosodás, interdiszciplináris és nemzet- közi együttműködés.
- A kutatási eredmények nemzetközi publikálása és támogatása.

A felülvizsgálatot tovább folytatják. Javaslatokat tesznek a központi kutató- si bizottságnak, meghatározzák a kutatás gyenge pontjait, a lehetőségek megja- vítását és az eredmények felosztását a különböző kutatóhelyek között.

(AFZ 1989. 5. Ref.: dr. Solymos R.)

„Útnak indult az európaközösség piacának vonata. Benne ül — akarva, nem akar- va — az erdészet is. Kell, hogy megismerje, merre megy, lehetőleg maga is be- folyást gyakoroljon az útirányra.” Erre figyelmeztet a Freiburg- (NSZK)-i erdész- etpolitikai intézet. Az egységes piac 1992-re van előirányozva, elérésére minden résztvevő országnak fel kell készülnie (és nem árt, ha ezt mi is figyelemmel ki- sérjük). A felkészülés két fogalomban sűrűsödik: összehangolás és kötöttségek ol- dása. Részleteiben ez nagyjából a következőket foglalja magában: a különböző adóztatások egymáshoz közelítése; egységesítése az egészségügyi, biztonsági, kör- nyezetvédelmi és fogyasztói érdekvédelemre vonatkozó előírásoknak; nagyvonalú- ság a munkavállalási jog terén; áru és gyártási normák — szabványok — egysé- gesítése; állami pályázatok nemzetközisítése; vállalkozások és szabadfoglalkozások lehetővé tétele a közösségen belül; egységes előírások és tarifák az áruszállításra.

(AFZ 1989. 7. Ref.: Jérôme R.)

A KEMENCEPATAK-I ERDEI VASÚT CENTENÁRIUMÁRA

1888—1988

LENÁR GYÖRGY

Erkezett: 1988. aug. 15.

A múlt század utolsó évtizedeiben, az 1867-es „kiegyezést” követően, hazánk gazdasági élete fellendült. Ez a fellendülés az erdőgazdálkodás területén is éreztette hatását. Az akkor Abaúj vármegyéhez tartozó, festői szépségű Kemence-patak völgyében, jó termőhelyen, gyönyörű, méretes kocsánytalan tölgy- és bükkállományok növekedtek. A Zempléni-hegység szívében fekvő erdőségek túlnyomórészt a nagybirtokos Károlyi család tulajdonához tartoztak ebben az időben. Gróf Károlyi erdőbirtoka csak Abaúj vármegyében 150 ezer kat. hold volt. A nagybirtokon tudatos, tervszerű erdőgazdálkodás folyt az 1870-es évektől kezdődően. A felhasználás növekedése a termelés növelését vonta maga után, aminek elválaszthatatlan feltétele volt az erdőfeltárás. Az 1870-es 1880-as évek gazdasági fejlődésében a vasútépítés országos programmá vált.

Az erdei görpálya

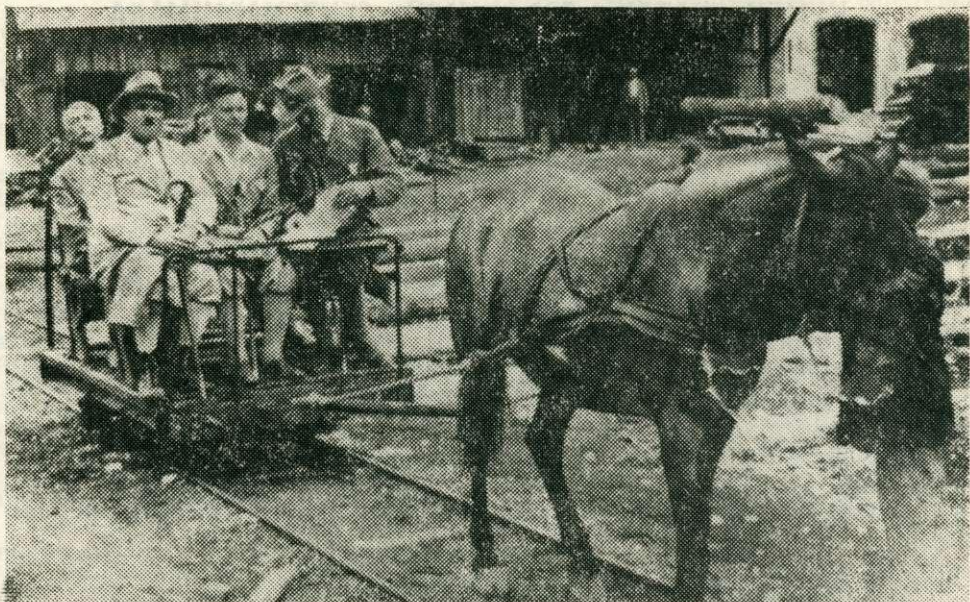
Az erdőbirtok favagyományának jobb kihasználása 1870-től vette kezdetét. Az ún. „főhasználat” 1887-ig nem volt számottevő, mivel az üzemterv által előírt területeknek csak mintegy 28%-át tudták kitermelni és értékesíteni. Ez a mennyiség, pontosabban a kihasználtság ilyen alacsony foka nem hozott jövedelmet a birtokosnak, sőt az 1878—79. évben holdanként 52 krajcárral terhelte meg a nagybirtok jövedelmét. Igaz, ezen évben a használat az előírt lehetőségnek 1/4-részét sem érte el, aminek egyik fő oka a szállító eszközök hiánya, illetve alacsony kapacitása volt. Ez készítette az uradalom akkori erdőmestert, Pechán Gusztávot, hogy a kemencepataki fővölgyben 1888-ban 6,8 km hosszú, 700 mm-es nyomtávú lövontatású, ún. erdei görpályát létesítsen. A terveket Karomy Juszinián mérnök készítette és ő vezette az építési munkálatokat is. A kitermelt faanyagot ezen a görpályán szállították a „törvényhatósági út” mentén fekvő pálházai faraktárba.

A Kemence-patak mentén húzódó számos mellékvölgybe még 800 vágányfolyóméter hordozható vasutat építettek. A görpálya annak idején 5—21 ezrelék emelkedéssel és 16 méter legkisebb sugarú ívvel épült. A görpálya ilyen formában való megépítése lehetővé tette, hogy egy ló 5 db üres kocsit fel tudjon vontatni, ugyanakkor azt is, hogy a megterhelt kocsik önmaguktól, fékkel szabályozva mérsékelt sebességgel fussanak le.

Az építési költség 5 kg/fm súlyú sínekkel, 6 db közönséges és 4 db fékes kocsival a 800 fm hordozható vasúttal és 4664 m² rakodóterülettel (ezen rakodóterület Pálházán eredetileg nem volt a Károlyiaké) kereken 17 000 Ft-ba került.

A kőkapui alagút (37 méter hosszú) 1901-ben épült és a vasúti pályát is akkor helyezték itt át jelenlegi helyére. Az alagút építését azzal a célkitűzéssel valósították meg, hogy helyet biztosítsanak a vadászlak feletti részen egy kisebb tó kialakítására, ez azonban nem készült el.

A kisvasutat 1902-ben tovább építették Rostallóig, majd Háromforrás, ill. Lókosárig. Ezzel a vonal hossza 13,1 kilométerre növekedett. A mellékvölgyekben lévő közelítő pályákon a pályalejtés viszonyai jelentősen meghalad-

„Kiszállás” külső munkák ellenőrzésére az 1920-as évek második felében — Pálháza-fűrészüzem

ták a fővonalnál leirtakat, emiatt dupla rámás kerekű, dupla fékes kocsikat használtak.

A főpályán közlekedő kocsik teherbírása 2—3 tonna volt. Az üzemi személyzetet duplarácsos, mozgatható pados, hat személyt befogadó, fékes kocsikkal szállították, ezeket később golyócsapágyas kocsikkal váltották fel. A fővölgyi részen 1902-ben bevezették a gőzüzemű mozdonnal való vontatást, de az ebből eredő erdőtűz miatt 1906-ban kénytelenek voltak ismét visszatérni a lóvontatásra.

A görpálya Pálháza—Ipartelep-nél lévő alsó végpontján 1920-ban a tulajdonos gróf Károlyi László állandó fűrészüzem építését indította el. A fűrészüzemet 1923. február 23-án helyezték üzembe. Az egyre inkább kisvasútként működő egykori „görpálya” mennyiségi feladata, ezzel együtt jelentősége is nagymértékben megnövekedett. Egy évvel később a kisvasút bekapcsolódhatott az országos vasúthálózatba. Ennek előzménye az volt, hogy a századforduló rossz faértékesítési viszonyai, azt követően az I. világháború munkaerőhiánya rendkívüli mértékben visszavetették a Károlyi-birtok fakitermelését. Ezt bizonyítja az a tény, hogy 1921-ben a megtartott üzemrevízió 700 kat. hold fakitermelési megtakarítást regisztrált az üzemi előírással szemben.

Az I. világháború alatt, majd a forradalom után egyre élénkebbé vált a kereslet, előidézve az egyes választékok jobb értékesítését és a faárak emelkedését. A tűzifa és egyes fagyártmányféleségek szállítása azonban állandó nehézségekbe ütközött, mivel a vidék fuvarereje csak a mezőgazdasági munkák szünetelése idején állt az uradalom rendelkezésére, de még akkor sem bizonyult elegendőnek nagyobb fatömeg Sátoraljaújhelyig való leszállítására. A kedvező értékesítési lehetőség és a szállítás minden mellékkörülményétől való mentesítése készítette az uradalom akkori vezetőjét *Onczay Lászlót* arra, hogy a birtokos hozzájárulásával Sátoraljaújhely MÁV-állomástól ki-

indulva Füzérkomlósig egy 760 mm nyomtávú gőzüzemű iparvasutat építtessen, melynek Pálházáig terjedő szakaszán a forgalom 1924. év őszén megindult.

Az erdei vasút

A kemencepataki görpálya egészen 1947-ig a régi rendszer szerint működött. 1948-ban államerdészeti kezelésbe került a régi görpálya. Ekkor került sor korszerűsítésére, amikor a lóvontatás leváltása a nyomtávolság 760 mm-re való bővítésére adott lehetőséget. Ezáltal feleslegessé vált egy átrakás (Pálházában), ami az akkori viszonyok között jelentős megtakarítást jelentett időben, pénzben egyaránt. Lehetőség nyílt a MÁV keskeny nyomtávközű kocsik közvetlenül az erdőbe és a fűrészüzembe történő vontatására. Az átépített pálya fontosabb paraméterei:

sínméretek 4, 4,8, 7, és 11 kg/fm;

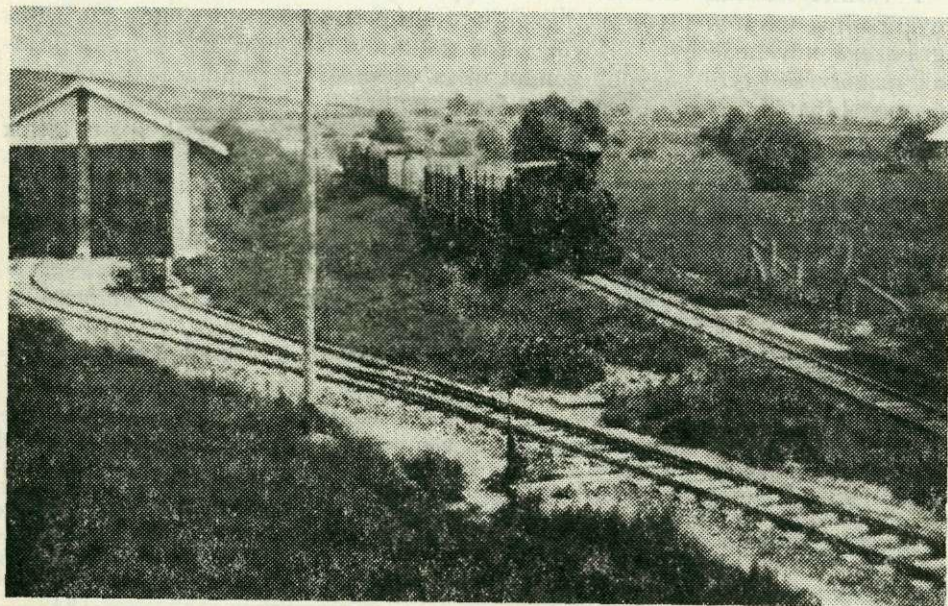
pálya lejtviszonyok 0—63 ezrelék;

25 híd és átereszt 0,20—7 m fesztávval;

legkisebb sugarú ív 40 méter.

Ezzel egyidőben a vonóerő és a gördülőanyag is az igényeknek megfelelően változott, majd 1956-ban felvetődött a személyszállítás bevezetése Pálháza és Kőkapu között. Erre 1958. évben került sor, ettől kezdve a kirándulók és turisták, valamint a helyi lakosság nem kis örömeire menetrend szerint napi két járat bonyolította le a személyforgalmat Pálháza Ipartelepről—Kishuta—Kemencepatak megállóhelyeken keresztül Kőkapura. A menetrendi járatokon túlmenően megrendelésre különjárat is indult.

A személyszállításra engedélyezett vonalszakaszon Pálháza—Ipartelep—Kőkapu alagútig a legnagyobb emelkedő 20 ezrelék, a legkisebb ív sugara pedig 61 m volt. Ezen szakaszon a korábbi, rendkívül vegyes sínállományt kicserél-

Pálháza-Ipartelep az 50-es, 60-as években

ték 12 kg/fm súlyú, erősebb sínre. 1963. után a gőzmozdonyokat felváltották a dízel-üzemű mozdonyok.

Fénykor és további kilátások

Az 1950-es, 1960-as években élte a Kemencepatak-i kisvasút a fénykorát. Éven-
te 8—12 ezer m³ faanyagot és 15—20 ezer utast szállított ebben az időszak-
ban szerény költségráfordítással, megbízható tervszerűséggel és rendszeres-
séggel. Ebben az időszakban „fedezik” fel egyre többen főleg az Alföld vá-
rosaiban (Nyíregyháza, Debrecen) és természetesen másutt is a Zempléni-
hegység egyedülálló szépségét, érintetlenségét. És ekkor váratlanul egy el-
hamarkodott, egyoldalúan megalapozott (?) döntés hatására megrendítő csa-
pás éri a már több mint 90 éve üzemelő erdei vasutunkat: 1980 novemberé-
ben megszűnik a „nagytestvér”, a füzérkomlós—sárospataki keskeny nyom-
távközű MÁV-vonal.

Az üzemeltető BEFAG azonban nem adja föl a reményt és nem bontja fel
a pályát azonnal — mint ezt a MÁV kisvasúton tették — hanem üzemszünet-
tet rendel el. Ez alatt az üzemszünet alatt a pálya állaga ugyan romlik, de
a remény nem szűnik meg a természetet, ezt a környezetet kedvelők körében,
hogy hátha egyszer mégis sikerül beindítani és üzemeltetni ezt a környezet-
hez és az itt élők szívéhez egyaránt hozzánőtt, már-már ipartörténeti emlék-
nek számító vasútvonalat. A kitartás, az emberi összefogás újra meghozza
gyümölcsét, száz évvel az első vonalfektetés után újra beindul az építőmunka.
annak érdekében, hogy ez a gyönyörű vidék és vele együtt az ország, a megye
ne legyen szegényebb. Üzemek, vállalatok tsz-ek jelentkeznek, hogy részt ki-
válnak venni a munkában, segíteni akarnak. Minden remény megvan rá,
hogy 1989-ben, fennállása 101. évében újra elinduljon a vonat Pálházától Kő-
kapura, megkönnyítve a túrázók, az itt lakók és a nyári időszakban itt tábo-
rozó sok száz úttörő helyzetét.

A személyszállítás mellett a fővölgyre gravitáló erdőrészek faanyagát
ugyancsak a vasúton kívánjuk leszállítani a fűrészüzembe. Az autós turizmus
ugrásszerű növekedésével a fővölgy fokozottan védett növény- és állatvilágá-
nak megőrzése egyre nagyobb gondot okoz. A vasút megindulásával ez a kér-
dés megoldhatóvá válik.

Még néhány mondatban szeretnék megemlékezni azokról, akik sokat tettek
azért, hogy ez a kisvasút napjainkig fennmaradjon. Ők már sajnos nem ér-
hették meg az újraindítást:

Fülöp Zoltán erdőtanácsos MÉM, Budapest,

Tóth Gyula, ÁÉV főfelügyelő, Eger,

Csoma Sándor pályamester, Pálháza,

Molnár Sándor vasútüzemvezető Pálháza.

Tisztelegjünk elhivatottságuk és ügybuzgóságuk előtt a centenárium alkal-
mából.

A kelet-szlovákiai Vihorlát-hegységben jelentkező tölgypusztulás okait fürkésző
kutatások eredményei szerint a tölgy pusztulását főleg a *Scolytus intricatus* Rtzb.
által terjesztett kórokozók (egyes *Ceratocystis* fajok és az *Armillaria mellea* (Vahl.
ex. Fr./Kumm) idézik elő. Ezek aktivitását a 70-es évek végén és a 80-as évek
elején átélt kedvezőtlen időjárás fokozta. A járvány 1984—1985 óta tapasztalt visz-
szaszorulását a kedvezőbb időjárással, valamint az erdőhigiéniai követelmények
betartásával magyarázzák. A pusztulás okai között a légszennyezést is fontosnak
tartják.

(Lesnictvi, 1988. 34. Ref.: Vig P.)

GYENGE FATERMŐKÉPESSÉGŰ AKÁCOSOK NEVELÉSE

DR. RÉDEI KÁROLY

Jelen tanulmánnyal célunk az volt, hogy rámutassunk a gyenge fatermőképességű akácok nevelése során egy adott időintervallumban várható hozam- és értékalakulásra. A faállomány szerkezeti, fatermési és a fakészlet értékváltozására irányuló vizsgálatok azt mutatták, hogy mind biológiai, mind pedig ökonómiai szempontból is célszerű még a határtermőhelyeken tenyésző akácokban is elvégezni az erdőnevelési modellben előírt nevelővágás(ok)at. A vágások hatására a korszaki összesfatermés ugyan nem növekedett, de csökkenthető a termesztés egészének vesztesége.

A hazai akáctermesztés fejlesztése terén az elmúlt évtizedekben jelentős eredmények születtek. A kutatómunka eredményeképpen tisztázódott az akác termőhelyigénye, új fajták kerültek a köztermesztésbe. Egyre több rontott, feltehetően többször sarjazztatott akácot alakítottak át, elsősorban fenyvesekké.

Az elmúlt évek során újjá szerkesztettük a közönséges akácokra vonatkozó erdőnevelési és fatermesztési modellt, valamint új, egyesített (a mag- és sarjeredtű akácokra egyaránt alkalmazható) fatermési táblát készítettünk. Korszerűsödtek a fafaj természetes felújításával kapcsolatos termesztéstechnológiai eljárások is.

Az akáctermesztés fejlesztésének dinamikus volta, s az ezt megalapozó kutatási eredmények széles körű gyakorlati alkalmazása sem teszi azonban lehetővé a gyenge fatermő képességű akácok helyzetének rövid időn belül történő alapvető megváltoztatását, így meglétükkel, s a velük kapcsolatos erdőnevelési feladatokkal még hosszú ideig számolnunk kell.

A gyenge fatermőképességű akácok létrejöttében többnyire termőhelyi okok játszanak szerepet, bár az esetek egy részében technológiai hibák (pl. indokolatlan többszöri sarjazztatás) okozzák a fahozam visszaesését.

Az alacsony fakészletű akácokban általában nem rentábilis a fatermesztés. Kellő gondosságú, szelektív állománynevelő munkával azonban a veszteségek csökkenthetők. Mindezekre vonatkozóan adunk példát az alább bemutatandó hosszú időtartamú akác erdőnevelési kísérleti sor értékelésével.

A vizsgálatok helye, módszere

A vizsgált faállomány a 8. Duna—Tisza közti homokhát erdőgazdasági táj 8/a. tájrészletének, Nagykovács 111A erdőrészletét képezi. A faállományban 1980-ban alakítottunk ki 3 parcellából álló hosszú időtartamú kísérleti sort a gyenge fatermőképességű akácok nevelési kérdéseinek vizsgálata céljából. A faállomány 20 éves volt 1985 őszén, mageredetű, V. fatermési osztályú (ERTI, 1980). Az erdőrészlet talajtípusa gyengén humuszos homok, az erdő-típus *Bromus tectorum*-akác. Nevelővágással két ízben érintették, 1975-ben és 1980-ban, ez utóbbi időpontban már a kísérleti célú kijelölés alapján (Rédei K., 1982).

Nagykőrös 111 A — I., II. és III. parcellák faállományai fontosabb szerkezeti tényezőinek változása 5 évvel a nevelővágás után

Kor: 20 év/1985 őszén

Parcella száma	A nevelővágás erélye (növtér-index) %	Törzsszám db	Átlagos magasság (m)	Átlagos átmérő (cm)	Körlap-összeg (m ²)	Fatérfogat (m ³)
I. (k)	—	2408	9,2	8,6	13,84	87,19
		2217	11,4	9,5	15,77	111,34
II.	25	1690	10,2	9,5	11,99	80,69
		1683	12,1	10,5	14,65	104,19
III.	28	1324	10,7	10,5	12,01	81,24
		1324	13,4	11,7	14,36	110,39

Megjegyzés: A számlálóban lévő adatok a nevelővágás utáni, a nevezőben lévők pedig a nevelővágást követő 5. évben mért adatokat mutatják.

Nagykőrös 111 A — I., II. és III. parcellák faállományai fontosabb fatermési mutatóinak változása 5 évvel a nevelővágás elvégzése után

Tényezők	Parcella száma		
	I. (k)	II.	III.
1. Fakészlet a nevelővágás elvégzése előtt (m ³ /ha):	87,19	93,55	101,82
— a kontroll %-ában:	100,0	107,3	116,8
2. A kitermelt fatérfogat a nevelővágás során (m ³ /ha):	0,00	12,86	20,58
3. 5 évvel a nevelővágás elvégzése után:			
— törzsszám (db/ha):	2217	1683	1324
— fakészlet (m ³ /ha):	111,34	104,19	110,39
— a kontroll %-ában:	100,0	93,6	99,1
4. Korszakvégi fakészlet + kitermelt fatérfogat (m ³ /ha):	111,34	117,05	130,97
— nev. vágás előtti fakészlet %-ában:	127,7	109,1	128,6
— a kontroll %-ában:	100,0	105,1	117,6
5. Korszaki átlagnövekedés a vizsgált időszakra vonatkozóan (m ³ /ha/év):	4,83	4,70	5,36
— a kontroll %-ában:	100,0	97,3	111,0

A faállomány törzsenkénti felvételét (1980-ban és 1985-ben), a különböző szerkezeti tényezők, viszonszámok és minőségi jellemzők meghatározását fa-magassági osztályok, valamint az erdőnevelési faosztályozás szerint végeztük el. A faállomány-felvételek adatait törzselemzési adatokkal egészítettük ki. Az ismételt felvételek lehetőséget adtak a faállomány-szerkezeti értékelésen túlmenően fatermési vonatkozású következtetések levonására is. A nevelővágásoknak a fakészlet értékváltozására gyakorolt hatását pedig választékbecslés útján igyekeztünk lemérni.

A kísérleti sor I. parcellája a kontrollt képviseli, a II. és III. parcellán pedig a növtér-index (a fák átlagos távolsága és átlagos magasságának hányadosa) alapján határoztuk meg a belevágás erélyét. A II. parcellán ez az érték 25,

míg a III.-on 28⁰/₀ volt. Ez utóbbi érték megfelel az akácosok erdőnevelési modellje (1980) szerinti V. fatermési osztályú állományokban elvégzendő második (egyben utolsó) nevelővágásra vonatkozó paramétereknek. Az említett erdőnevelési modell alapján dolgozta ki Márkus L. (1983) az akácosokra vonatkozó hozamköltség-modellt, amelyre a későbbiek során még utalni fogunk.

Eredmények

A nevelővágás után, ill. a nevelővágást követő 5. évben mért fontosabb faállomány szerkezeti tényező átlagértékeit az 1. táblázat mutatja be.

A táblázat adataiból kitűnik, hogy a szelekciós belenyúlás erélyének függvényében változott a visszamaradó állományrész (főállomány) átlagos magassága és mellmagassági átmérője a kontrollhoz viszonyítva. A mellmagassági átmérő 1 cm körüli korszaki folyónövedéke — mindhárom parcellában — a termőhelyi tényezőknek az akác számára kedvezőtlen voltára utal. A táblázatból részben az is kiolvasható, hogy a visszamaradó faállományrész fatérfogát adatai önmagukban nem alkalmasak a nevelővágások erélyének szabatos megállapítására.

A 2. táblázaton a kísérleti parcellák faállományai fontosabb fatermési mutatóinak változását mutatjuk be a nevelővágást követő 5. évre vonatkozóan, mely alapján látható, hogy

- a vizsgált időszak vonatkozásában a nevelővágással érintett faállományrészek korszak végi fakészlete még nem érte el a kontroll faállomány korszak végi fakészletét (93,6, ill. 99,1⁰/₀),
- a nevelővágással érintett faállományrészekben a korszak végi fakészlet + kitermelt fatérfogát összegének a kontrollhoz viszonyított százalékos eltérése (+5,1, ill. +17,6⁰/₀) alig tér el a nevelővágás elvégzése előtti fakészletek arányától (+7,3, ill. +16,8⁰/₀),
- korszaki átlagnövedék-többlet csak az erősebb mértékű belenyúlással érintett faállományrészben keletkezett a kontrollhoz viszonyítva (+11,0⁰/₀). A korszaki átlagnövedék értéke eligazító mutatója lehet az akácosok termesztésének gazdaságossági megítélésében.

Márkus L. (1983) vizsgálatai alapján sarjeredetű akácosokban 7 m³/ha, magyeredetű akácosokban 9 m³/ha körül kell lennie az összfatermés átlagnövedékének ahhoz, hogy nyereséges legyen a gazdálkodás. A bemutatott kísérletek alapján tehát nevelővágásokkal sem lehet — az adott termőhelyi viszonyok mellett — rentábilissá tenni a fatermesztést.

Elvégeztük az egyes faállományok méretcsoportos vágásbecslését is Burján Á. (1979) alapján. Az 1985. évi felvételek szerint a vastagfa forintális értéke a II. parcellában 3,2⁰/₀-kal, a III. parcellában 13,1⁰/₀-kal haladta meg a kontroll értékét. Ha a számított értékekhez hozzáadjuk az 1980. évi tisztítás során kikerült vastagfa becsült értékét, a kontrollhoz viszonyított értéktöbblet 10,5, ill. 30,6⁰/₀-ra nő. Az elmondottakból kitűnik, hogy gondosan végrehajtott nevelővágásokkal a fakészlet értéke még a gyenge fatermő képességű akácosokban is növelhető.

IRODALOMJEGYZÉK: Burján Á. (1979): ERTI méretcsoportos vágásbecslés, mint a választéktervezés új útja. Szervezési információ. ERTI, Budapest. — Halupa L.—Rédei K. (1980): Az akác erdőnevelési modelljének felülvizsgálata és továbbfejlesztése. ERTI kutatási jelentés. Sárospatak—Kecskemét. — Márkus L. (1983): Akácra és nemesnyárasokra vonatkozó ökonómiai vizsgálatok. Az Erdő, XXXII. évf., 5: 222—226. p. — Rédei K. (1982): Erdőnevelési és faállomány szerkezeti vizsgálatok Duna—Tisza közli akácosokban. Az Erdő, XXXI. évf., 4: 176—179. p.

KÖZUTAK MELLÉ TELEPÍTETT AKÁCFÁK ROVARKÁRTEVŐKKEL VALÓ FERTŐZÖTTSÉGE A DUNA-TISZA KÖZÉN

DR. JÁRFÁS JÓZSEF. SZTERÉNYINÉ HERCZEG ANDREA

Hazánkban a közutak mentén 2,2 millió fa található, amelyek a közúti forgalom optikai vezetése és a környezetvédelem szempontjából nagyon hasznos szerepet töltenek be. Sajnos, ezen viszonylag magasnak tűnő faszám ellenére 1 m² útfelületre mindössze 1 m² zöldfelület jut. A fásítás nincs arányban a kitermeléssel, vagy a kiültetett facsemeték teljesen magukra hagyva kiszáradnak, vagy nagymérvű vadkárt szenvednek. Mindezek következtében az útmenti fásítások helyzete évről évre romlik, amit sok helyen még a rosszul értelmezett rekultiváció is súlyosbít.

Természetesen az ismertetett állapot velejárói a megnövekedett eróziós és deflációs károk, valamint a mezőgazdasági területeken a termés mennyiségének és biológiai értékének a romlása. A hasznos madarak fészkelőhely nélkül maradnak, hogy csak néhányat említsünk a nem kívánatos hatásokból. Hazánkban és a világ más tájain is felismerték ezeket a jelenségeket, ezért álmilag támogatják fasorok, erdősávok létesítését.

Az Alföldön a közutak menti fásításoknál elsősorban a lombos fafajok jöhetnek számításba. Az akác egyike azoknak a fafajoknak, amelyek mindenütt nagy tömegben fordulnak elő. A tömődött, túl nedves és szikes talajok kivételével szinte mindenütt megtalálható. Az akác fája értékes, a széllekedéseket és az utak téli sózását is tűri, és nem utolsó sorban kitűnő mézelő növény is. Ezért nem véletlen nagy tömegű előfordulása. A Nyírségben pl. a 2053 km hosszú közúthálózat mentén a becsült fatömeg 95—100 em³, ebből akác 30—35 em³. Békés-, Bács-Kiskun és Pest megyékben is az utak mentén a leggyakoribb fafaj.

Vizsgálataik és eredmények

Az útmenti növényzet a tájba illeszkedik, hatással van a közútra és a szomszédos gazdasági (erdészeti, kertészeti, mezőgazdasági) területekre is. Az útmenti növényzet ezen hatásának tisztázása céljából a Közlekedési Minisztérium Közúti Igazgatósága megbízta a Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Karát a vizsgálatok elvégzésével. A vizsgálatokban mindkét szakterület képviselői részt vettek. Különböző közutak mentén 27 kijelölt helyen, a vegetációs idő során folyamatosan felvételezték, növényfajonként 5—5 növényen az ott található kártevőket és azok mennyiségét. A vizsgálatokból kiderült, hogy nagyobb mennyiségben elsősorban három rovarkártevő fellépésére számíthatunk:

akác-pajzstetű (*Parthenolecanium corni* Bch.),
kendermagbogár (*Peritelus familiaris* Boh.),
akácmoly (*Etiella zinckenella* Treit.).

Az egyes hónapokban a várható fertőzéseket a táblázat tartalmazza. A három leggyakrabban előforduló kártevő fertőzési viszonyait az 1. és 2. ábrán szemléltetjük.

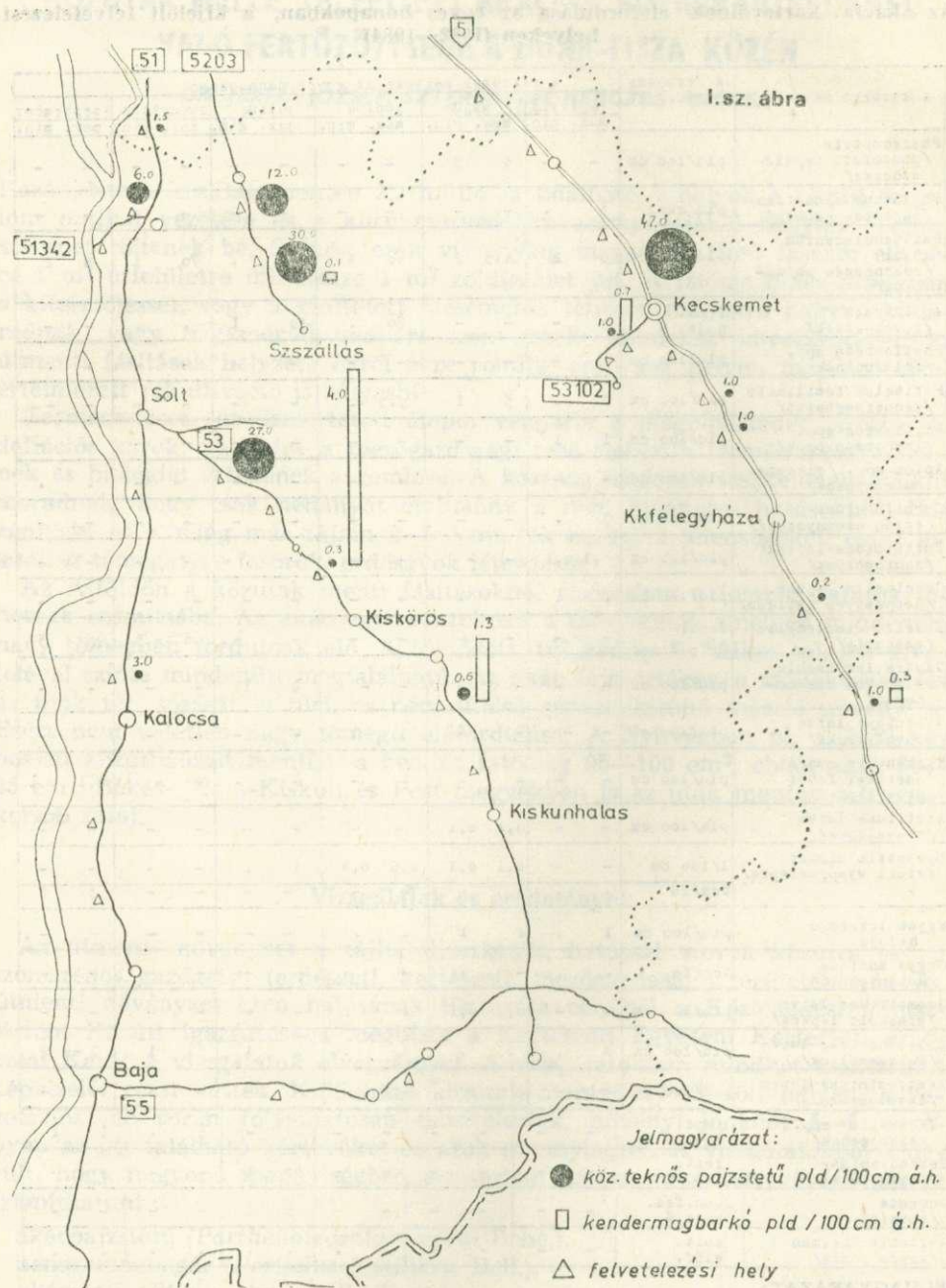
Az akácfákat a közutak mentén elsősorban a közönséges teknős pajzstetű (akác-pajzstetű) veszélyezteti. Kártételét a száradó ágak sok esetben már mesz-

Az akácfa kártevőinek előfordulása az egyes hónapokban, a kijelölt felvételezési helyeken (1982—1984)

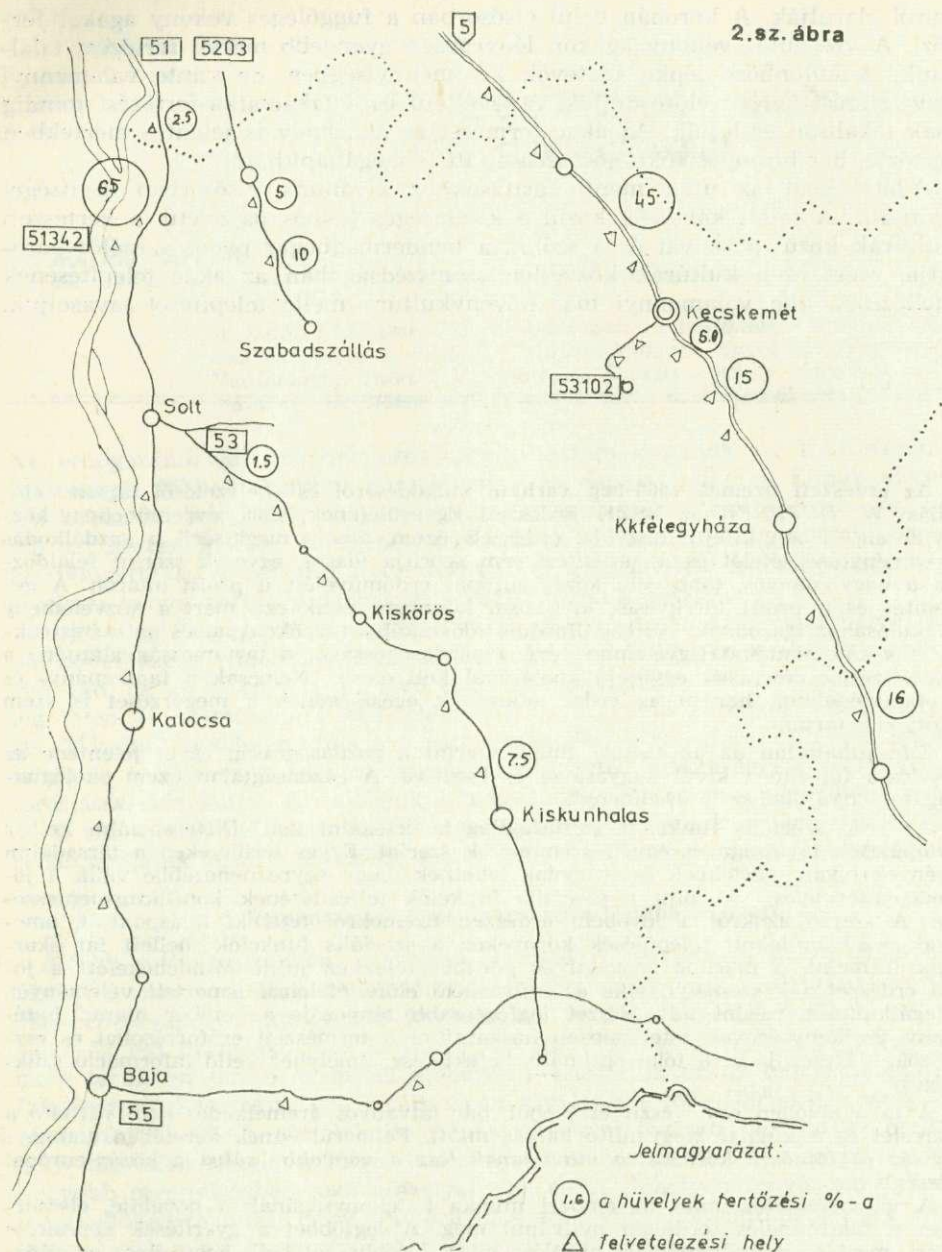
A kártevő neve	A fertőzés mért.egys.	A fertőzés mértéke az egyes hónapokban							
		április		május		június		augusztus	
		max. min.	max. min.	max. min.	max. min.	max. min.	max. min.	max. min.	max. min.
Pharenoptera /pontozott repülő-szöcske/	pld/100 cm	-	-	3	3	-	-	-	-
Phylactenus spumarius /tajtékos kabóca/	pld/sarj	3	.	-	-	-	-	-	-
Parthenolecanium corni /közösséges pajzs-tetű/	pld/100 cm	5	2	115	2	40	4	30	1
Aphididae /leveltetvek/	fert. hajt. %	-	-	-	-	20	.	30	1
Phyllotreta spp. /földibolhák/	pld/100 cm	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritelus familiaris /kendermagbarkó/	pld/100 cm	3	.	3	1	5,5	.	-	-
Phyllobius spp. /lombornanyosok/	pld/100 cm	1	1	-	-	-	-	-	-
Apion spp. /cickany-ormanyosok/	pld/100 cm	-	-	-	-	-	-	-	-
Curculionidae /egyéb ormanyosok/	pld/100 cm	3	.	-	-	-	-	-	-
Tortricidae lárvák /sodrósmolyok/	pld/100 cm	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-
Coccinella 7-punc. /hetpettyes katicabó/	pld/100 cm	.	.	-	-	-	-	-	-
Etiella zinckenella /akácsmoly/	fert. hűv. %	-	-	-	-	-	-	60	5
Glypta laeviscula /4 foltos zsakos-bogar/	pld/100 cm	-	-	-	-	2	1	-	-
Noctuidae lárvák /bagolylepke/	pld/100 cm	-	-	-	-	1	1	-	-
Hypantaria cunea /amerikai fehér mezelepke/	pld/100 cm	-	-	-	-	-	-	-	0,1
Arctiidae lárvák /mezelepke/	pld/100 cm	-	-	0,1	0,1	-	-	-	-
Lymantria dispar /földi gyapjaslepke/	l/100 cm	-	-	0,1	0,1	0,5	0,4	1	.
	tes/fa	.	.	-	-	-	-	-	3
Egyéb lombtrágya hernyó	pld/100 cm	1	.	1	1	1	.	-	-
Orgyia antiqua /kéknyászó/	tes/fa	.	.	-	-	-	-	-	-
Geometridae lárvák /araszoló lepkek/	pld/100 cm	-	-	0,1	0,1	.	.	-	-
Coleophoridae lárvák /zsakosmolyok/	pld/100 cm	7	.	.	.	1	.	1	1
Tentredinidae lárvák /levelgarazsak/	pld/100 cm	-	-	2	2	-	-	-	-
Megachile spp. /szabóméhek/	fert. lev. %	-	-	-	-	-	-	5	.
Tetranychidae /táka-satkák/	fert. lev. %	-	-	-	-	-	30	1	-
Insecta /rovark/	lomb.fel. vesz.%	-	-	-	-	-	5	1	-
Avicula Sherman /kőszapocok/	kárt. előf.	-	-	-	-	.	.	.	.

JELMAGYARÁZAT:

pld/100 cm	= előforduló rovarpéldány 100 cm-es ághosszon
pld/sarj	= előforduló példányszám sarjanként
fert. hajt. %	= fertőzött hajtások %-a
fert. hűv. %	= fertőzött hűvelyek %-a
l/100 cm	= lárvák száma 100 cm-es ághosszon
tes/fa	= tojáscsomók száma fánként
fert. lev. %	= fertőzött levelek %-a
lomb. fert. vesz. %	= lombfelület-vesztesség %-a
kárt. előf.	= kártétel előfordulása
...	= előfordulás nyomokban

1. ábra. A közönséges teknős pajzstetű és a kendermagbarkó elterjedése a közutak mentén 1982—1985.

2. ábra. Az akácmoly elterjedése a közutak mentén 1982—1985.

sziről elárulják. A koronán belül elsősorban a függőleges vékony ágakat fertőzi. A vízszintes vékony ágakon lényegesen gyengébb mérvű fertőzést találunk. A különböző lepke kártevők kis mennyiségben, de szinte valamennyi felvételezési helyen előfordultak. A levéltetű és a takácsatka-fertőzést mindig csak lokálisan észleltük. Az akác termését az akácmoly is jelentős mértékben fertőzte, bár bizonyos fokú gócszerűség itt is megállapítható.

Adatainkkal az utak menti fásításokhoz kívánunk elsősorban segítséget nyújtani. A talált kártevők közül a közönséges teknős pajzstetű a kertészeti kultúrák közül a szilvát és a szőlőt, a kendermagbogár pedig a szőlőt károsítja, ezért ezen kultúrák közvetlen szomszédságában az akác telepítésének mellőzését, míg valamennyi más növénykultúra mellé telepítését javasoljuk.

Az erdészeti üzemek 2000-ben várható működéséről és helyzetéről tartott előadást W. DUFFNER az NSZK Erdészeti Egyesületének, 1988. évi müncheni közgyűlésén. Ebben kifejti, hogy az erdészeti üzem, amely megkísérli a gazdálkodás eredményessé tételét és a gépesítést sem szorítja vissza, egyesek szerint feláldozza a hagyományos, több célú közép-európai erdőművelést a profit oltárán. A gépesítés és a profit törekvések kritikussai könnyen teszik ezt, mert a közvélemény alakulásához igazodnak. Az ezredforduló időszakában az ökológiai és az infrastrukturális szempontokat figyelembe véve a gazdaságosságot a tartamosság alapján a természeti erőforrások egyidejű ápolásával kell elérni. Nemcsak a faállomány- és a talajvédelmet, hanem az erdei munkások egészségének a megőrzését is szem előtt kell tartani.

Elfogadhatatlan az az állítás, amely szerint a gazdaságosság egyet jelentene az ökológia figyelmen kívül hagyásával és fordítva. A gazdaságtalan üzem ökológiailag sem nyújthat kellő eredményt.

Az erdő szociális funkcióit gazdaságilag is értékelni kell! Differenciálni kell a települések távolsága és egyéb szempontok szerint. Egyes területeken a társadalmi igények olyan mértékűek és irányúak lehetnek, hogy egyre nehezebbé válik a jövedelemtermelés, valamint a szociális funkciók teljesítésének konfliktusmentessége. A szerző azokról a jövőbeni erdészeti üzemekről fejt ki álláspontját, amelyek a sűrűn lakott települések környékén a szociális funkciók mellett fát akarnak termelni, a piachoz igazodni és pénzbevételekhez jutni. Mindenekelőtt a jövő erdészetének személyi, tőke és információ előfeltételeiről ismerteti véleményét. Megállapítása szerint az erdészet legfontosabb tényezője az ember marad hatékony tevékenységével, intelligensen hasznosítva a természeti erőforrásokat és eszközöket. Ehhez járul a tőke optimális befektetése, amelyhez kellő információ szükséges.

A fa a jövőben sem veszít értékéből, bár látványos áremelkedés nem várható a kereslet és a kínálat kiegyenlítő hatása miatt. Felmerül ennek keretében a mennyiség és minőség kérdése: *a minőségnek lesz a nagyobb súlya a közép-európai térségben.*

A tőkebefektetés, mint az emberi munka hatékonyságának a növelője, elsősorban a fakitermelés területén nyilvánul meg. A legtöbbet a gyérítések gépesítése ígéri, mert ez a faállományok nevelése miatt elsőbbséget kell, hogy élvezzen. Közben nem hagyható figyelmen kívül a munkanélküliség problémája sem. A gépesítés, az automatizálás mellett *hasznosítani kell a biológiai automatizálás előnyeit.* Ide tartozik a természetes felújítás, a megfelelő elegyítés, az előhasználatok csökkentése a tágabb hálózat és a korai nevelővágások útján eljutva esetleg az előhasználat nélküli fatermelésig. A szálalóerdő munkaextenzív erdőművelési modell, de ezt a szerző kevésbé imponálósnak találja. Rendkívül fontos mindezen túl a kutatás által nyújtott információ és még számos olyan tényező, amelyre a terjedelmes cikk olvasása nyomán érdemes figyelni.

(Forstarchiv 1988. 6. Ref.: Dr. Solymos R.)

AZ ŐZKÁROKRÓL — KÖZÖS FELELŐSSÉGÜNKRŐL

DR. MÁTRAI KATALIN

A MÉM Erdészeti Hivatal Vadászati és Igazgatási Osztálya 1986-ban megbízta a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Állattani és Vadbiológiai Intézet Vadbiológiai Osztályát az őz populációbiológiája és károsítása alföldi erdősítésekben c. témák vizsgálatával.

Az erdőgazdálkodás jövedelmezőségének, tartamosságának és fejlesztésének fontosságát több szakember hangsúlyozta az elmúlt években. Ennek elérése érdekében többek között folyamatosan korszerűsödik a csemetetermelés, bővül az ültetési hálózat és egyben csökken az elültetett anyag mennyisége és fafajválasztéka. A fejlődés ilyen irányát az eredményes erdőművelésre való törekvés kényszeríti ki a gazdasági szabályozókon keresztül.

A jelenlegi rendszerben a vadnak csak az erdősítésen kívül van helye. Ebből következően elméletileg már az is vadkár, ha 100 ha-on csak egy növényevő van, de az az egy az ott lévő erdősítésben táplálkozik. Erre pedig — főleg télen — számítanunk kell. Bár télen a vadonélő kérődzők anyagcseréje 20—25%-kal lecsökken, mégis olyan viselkedési stratégiára van szükségük, amely a túléléshez szükséges táplálékot a lehető legtakarékosabb energiaráfordítással biztosítja. A vadfajok között természetesen vannak különbségek, de a téli energiapazarlást az őz engedheti meg magának a legkevésbé. Kérődző vadjaink közül a legkisebb testű, ezért relatíve legnagyobb a testfelülete.

A létfenntartáshoz az őz igényli a legtöbb energiát.

Alföldi erdősítéseinkben a vadkár jelentős részét okozza az őz (1987-ben 22—67% minőségi kárt az Erdőrendezési Szolgálat adatai alapján), ez téli viselkedésével és a környezeti feltételekkel is összefüggésbe hozható.

Az őz téli mozgáskörzete kicsi, 10—25 ha. Nem véletlen tehát, hogy bármely területen (erdei és mezei élőhelyen) vizsgáljuk az őz téli táplálékát, a fafajösszetétel természetesen változásán kívül zöme (60—100%) egy vagy két növényfajból áll. A táplálék domináns növényei minden esetben az elejtési hely közvetlen közelében lévő, legkönnyebben hozzáférhető és egyben a legnagyobb mennyiségben lévő növények (pl. erdei élőhelyen fenyő, tölgy, éger; mezei élőhelyen búza, cirok, kukorica), s ezek vagy önmagukban, vagy elhelyezkedésük miatt (nagy táblák) még búvóhelyet is biztosítanak.

Az erdősítések jól megfelelnek az előbbi feltételeknek. Ha pedig ezek elégtelenek és közelükben nincs megfelelő, a vadat elszívó táplálékforrás, akkor a vadkár törvényszerűen bekövetkezik (egységnyi területen az erdősítés melletti idősebb állomány laza cserjeszintje lényegesen kisebb mennyiségű és több mozgással elérhető táplálékot ad, mint az erdősítés).

Több síkvidéki erdészetet vizsgáltunk Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Győr-Sopron megyékben a vadkárok felmérése és minősítése céljából. A minősítést az „Erdei vadkárok és azok értékelése” (MÉM Erdészeti Hivatal 1987)

c. útmutató alapján végeztük a műszaki átvételek után. Erdőrésztelenként 50—250 db, véletlenszerűen kiválasztott csemetét minősítettünk. Mértük a csemeték magasságát, vizsgáltuk az aszály, gomba-rovar, technológiai hiba (ültetési anyag mennyisége és minősége, ápolás) miatt károsított csemeték arányát. Az erdőterv alapján értékeltük a termőhelynek megfelelő fafajválasztással kapcsolatos adatokat. Információkat gyűjtöttünk a vadkár elleni védekezésről és a szőbanforgó területen működő vadásztársaság üzemterv szerinti gazdálkodásáról az üzemtervi revízió alapján.

Felmérésünk alapján megállapítottuk, hogy a termőhelynek megfelelő célállomány kiválasztásánál nemcsak a „Egyes termőhelytípusokon alkalmazható célállományok és azok várható növekedése” (MÉM Erdőrendezési Főosztály 1975 és Erdőrendezési Szolgálat 1986) c. kiadványban előírtakat vették figyelembe, hanem egyes termőhelyeken a helyi mikrodomborzati eltéréseket is. Az erdősítések ápoltsága, az ültetési anyag minősége és mennyisége megfelelt az előírásoknak („Főbb állományalkotó fafajok erdősítési hálózata és erdőnevelési modellje” 1975. MÉM Erdészeti és Faipari Főosztály).

A vadkárosított csemeték aránya 57 és 98⁰/₀ között változott (1. táblázat). Míg az összes károsított csemetéhez viszonyítva az oldalhajítások csak kisebb mértékben károsodtak (max. 6⁰/₀), igen magas volt a többszörösen visszarágott, „torznövésű” csemeték aránya (min. 37⁰/₀). (A vadkárosítás mértékének az útmutató szerinti lineáris súlyozása nem tükrözheti reálisan azt az értékvesztést, ami a sérült, de „regenerálódott vezérhajítású”, illetve a „torznövésű” és az „elhaló” csemeték között van.) A csemeték a hajtásrágás következtében „közepesen” vagy „gyengén” károsodtak az „erősen” károsított akác kivételével. Mindez összhangban volt a műszaki átvételek alapján számított átlagos vadkárrel. A 16 vizsgált erdőrészletben 13 esetben öz, 3 esetben öz és szarvas okozta a vadkárt.

Az erdősítések azonban gyakorlatilag monokultúrák. A 11 tölgyes erdőrészlet közül megfelelő arányú (30⁰/₀) töltelékfajjal (kései meggy) csak két (!) esetben találkozunk, annak ellenére, hogy elegyes állományszerkezet kialakítását az „Erdőművelés” c. könyvben megfogalmazott irányelvek, illetve az „Egyes termőhelytípus változatokon alkalmazható célállományok és azok várható növekedése” c. kiadvány (MÉM Erdőrendezési Szolgálat, 1986) is alkalmazandó célként tűzi ki. A két kései meggy elegyes tölgyesben a kísérő fajt érő vadkár 42⁰/₀ volt. A kései meggy tehát érzékelhetően fontos vadkárcsökkentő fafajnak bizonyult.

A jelentős hosszban kiépített kerítések néhány erdőrészletben nem voltak alkalmasak a vadkár elhárítására. A kerítéstervezők nem vették figyelembe a vad — rendszerint megszokott útvonalon történő — váltását, amit egy több km hosszban húzódó kerítés csak folyamatos karbantartás esetén képes (?) megakadályozni. (Nem is beszélve arról az eretnek gondolatról, amelynek alapján még nyugati autópálya-tervezők is eleve úgy tervezik az autópályát, hogy szabad átjárást biztosítanak a vadnak a pálya alatt.)

A vadgazdálkodók ugyanezekben a területeken elsősorban az apróvad számára természetek növényeket a vadföldeken. A vadászati üzemtervi periódus alatt (1980—85) az átlagos évi lelövési előírás 67⁰/₀-át teljesítették. Különösen feltűnő a suták és gidák évek óta tartó kímélése (1986-ban pl. minden egyes elejtett bakra 0,8 suta és gida jutott). Ennek egyértelmű következménye az állomány túlszaporodása. A megnövekedett állomány részben fokozott terhet ró táplálékot adó környezetére, részben a fölösleges számban visszamaradó suták megnövelik a fiatal korosztályok létszámát. Amennyiben a környezet eltartó képességét meghaladja a megnövekedett létszám, akkor

Alföldi erdősítések állapotfelvétele 1987-ben

Fafaj	Tölgy		Akác		Nemes nyár		Hazai nyár		Fehérfűz		Kései meggy		Magas kóris		Erdei fenyő	
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Vizsgált cse- mete	996	100	87	100	299	100	175	100	116	100	67	100	4		52	100
Ép	86	9			27	9	62	35	2	2	39	58				
Aszálykár	58	6	22	25	56	19	2	1							6	11
Gombakár					4	1										
Technológiai hiba	3						11	6								
Vadkárosított csemete*	849	85	65	75	212	71	100	57	114	98	28	42			46	89
— vezérhaj- tás ép, ol- daltajta- son elenyé- sző kár	22	3			2	1	1	1	1	1	17	61			3	6
— vezérhaj- tás ép, ol- daltajta- son jelen- tős kár	20	2			2	1	1	1	1	1					23	50
— vezérhaj- tás sérült, de regene- rálódott	348	41			26	12	22	22	48	42	7	25				
— torznövé- sű	434	51	39	60	161	76	73	73	63	55	4	14			17	37
— elhaló	25	3	26	40	21	10	3	3	1	1					3	7
— kéreghán- tás**					66	22	14	8	104	90						
gyenge					18	27	6	43	19	18						
közepes					26	39	5	36	58	56						
jelentős					16	24	2	14	23	22						
erős					6	9	1	7	4	4						

* A vadkárosított csemeték arányának részletezésénél (kéreg kivételével) viszonyítás az összes vadkárosított csemetéhez.

** A kéregkárosított csemeték arányának részletezésénél viszonyítás az összes kéregkárosított csemetéhez.

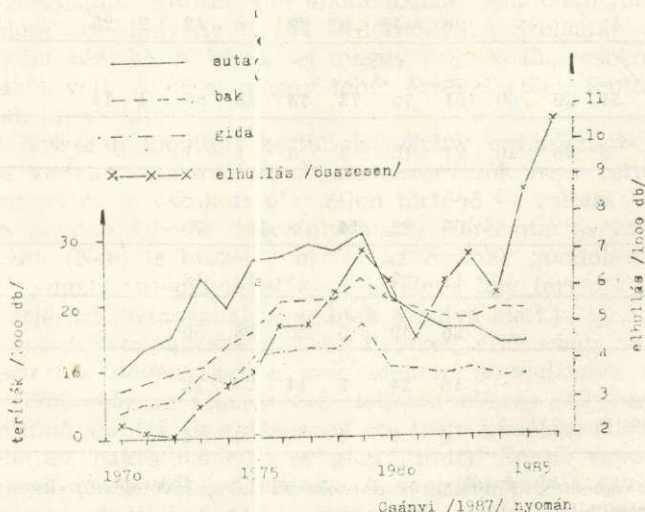
Fafaj	Tölgy	Akác	N. nyár	H. nyár	Fűz	K. meggy	M. kőris	E. fenyő
Hajtásrágás súlyozott átlag minősége	3,3 közepe- sen káro- sított	4,4 erősen káro- sított	3,6 közepe- sen káro- sított	2,7 gyengén káro- sított	3,5 közepe- sen káro- sított	1,4 alig káro- sított	—	2,5 gyengén káro- sított
Kéregkár súlyozott átlagminősége	—	—	1,5 gyengén káro- sított	1,1 gyengén káro- sított	2,9 közepesen káro- sított	—	—	—

		Tölgy	Akác	Nyárasok és füzesek
Átlagos vadkár	<i>n</i>	11	1	4
a műszaki átvételi jkv-ek alapján (%)	<i>x</i>	53,6	35	36,3
	$\pm SE$	15,8	—	16,5

a fiatalok nem találnak életteret és a kialakuló stresszhatás miatt megnő a természetes elhullások aránya. Ennek az országos jelenségnek vagyunk tanúi 1980 óta (1. ábra).

Az élettér csökkenését még a jelenlegivel azonos, vagy akár alacsonyabb vadsűrűség mellett is okozhatja a relatív táplálékhiány. Ez akkor fordulhat elő, ha a *látszólag bőséges* táplálékforrás nem elégíti ki az eltérő táplálkozási biológiai sajátosságokkal rendelkező növényevők igényét (pl. a gímszarvas az egyszikűeket sokkal jobban képes hasznosítani, mint az őz), de ugyancsak okozhatja a hirtelen kultúraváltás, vagy az állandó zaklatás is.

Sokan megfoghatatlan (azaz mérhetetlen) jellemzőnek tartják az eltartó képességet, amit azonban a környezet állapota (pl. a vadkár) és/vagy a vadállomány mérhető tulajdonságai (pl. test- és agancstömeg, sűrűség, magzat-

A bak-, suta- és gidateríték (országos), valamint az elhullások (VT) alakulása 1970–1986 között

szám csökkenése, téli elégtelen vesezsír-index, elhullások növekedése) egyértelműen jeleznek. Mindezek ismeretében

a gyakorlat számára az eltartóképességnek nincs jelentősége, azt kell eldönteni, hogy az erdőgazdálkodónál jelentkező kár elviselhető-e, illetve a vadgazdálkodónak egészséges, jó kondíciójú vadja van-e.

Vizsgálatunk azt jelzi, hogy a jelenlegi helyzet az előbbieknél nem felel meg, ami mindkét fél részéről erőteljes beavatkozást követel. Teljesen egyetértek Rada (1988) azon megállapításával, miszerint „Itt sem engedhető meg a kölcsönös egymáramutogatás, a felelősség áthárítása egyik oldalról sem”. Az erdészeknek az idevonatkozó szakmai irányelveknek megfelelően egyes erdőket kell létrehozniuk. A vadászoknak folyamatosan figyelemmel kell kísérniük vadállományukat néhány alapparaméter rendszeres felvezetésével és értékelésével.

Mindkét fél érdekeinek összehangolásában az erdőfelügyeletnek döntő szerepe van. Ugyanakkor szükséges a vaddal és környezetével foglalkozók együtt gondolkodása, közös munkája és közös felelőssége. Egyben kívánatos a szakmai színvonal emelése is.

Kézirat érkezett: 1988. május.

REGE A CSODASZARVASRÓL

Bizony, messze már az idő, mikor Hunor, s Magor napokon át üldözte a rengetegben az áhitott vadász zsákmányt! Késői — és bizonyítva nem vérszerinti — utódjuk vágyálmai bikáját ma gyakran két értekezlet közötti tea-szünetben lövi meg egy terepjáró letekert ablakán keresztül.

Az utóbbi kétségtelenül modernebb, biztosabb eredményt ígérő módszer, csak a Széchenyi Zsigmond által oly nagyra tartott „erdőzúgás”-t pótolja nehezen a hegyre kaptató UAZ benzingözös prüszkölése. Ám, ami fontos: gyorsabb, az idő pénz és mindkevesebb a — lövéshez jutó — vadászaink között a „Széchenyi”, aki vadúzás mellett erdőzúgásra is vágyik. Kis számú hírmondók pedig egyre féltőbb aggodalommal tekintenek az erdőre, tudván: ha nem változik semmi, rövidesen „nem lesz ami zúgjon”. Ahhoz, hogy Herr X, vagy Z Elvtárs röpké fél délutános cserkelése során még válogathasson is, szarvas kell ám, nem is kevés!

A nem kevés szarvas pedig eszik, sokat eszik, az erdőt eszi, hovatovább megeszi.

Köztudott dolog, hogy országos viszonylatban a bankjegyhamisítás után a vadgazdálkodási ágazat büszkélkedhet a legjobb valutakitermelési mutatóval. Amúgy laikusként érdeklődéssel tanulmányoznám az ezt alátámasztó közgazdasági számításokat! Leginkább az a fejezet érdekelne, amely azzal foglalkozik: mennyibe kerül a Társadalomnak — szándékosan nem „állam”-ot írtam — egy golyóérett szarvasbika „megtermelése”.

Ezt nálunk — sajnos ez idáig még senki sem számolta végig a lehetőségekhez mért precizitással. Nem csodálkozhatunk, hiszen a költségtényezők egy részét még homály fedi. Az erdei vadkár hivatalos szinten csupán fogalom és tananyag maradt, — érthető okokból — miközben a már-már bűnbakként kipellengérezett erdész a nagyon is tárgyiasult erdei vadkár hektárezeinek közepén állva vágja földhöz a kalapját:

„Miért ? ! !”

Sajnálatos, hogy a többnyire televíziós ismeretterjesztés táplálta köztudatban az erdő csak mint „terített asztal a vad számára” szerepel! (Lásd: „Tizenkét hónap az erdőn” c. filmet.) Ha a fogékony közvéleményt egy kicsit is jobban beavathatnánk ágazatunk valós gondjaiba, bizonyosan nem csupán a savas esőről vagy a természetromboló nagyberuházásokról vitatkoznának a környezetvédők fórumain.

Félreértés ne essék: írással nem a vadászokra kívánok acsarogni, hiszen ha kezdőként is, de talán közéjük tartozónak mondhatom magam. Az erdőgazdálkodást sem szándékozom rózsaszínre festeni.

A probléma, amire a bevezetőben utaltam, egy teljesen képtelen, és józan ésszel érthetetlen ellentmondásban gyökerezik. Ez az erdő- és vadgazdálkodás különválasztása. Az erdőgazdálkodó állami megbízásból sáfárkodik az állam erdeivel, míg a vaddal — mely az erdei életközösség szerves része — való gazdálkodás jogát (jelképes ellenszolgáltatás fejében) másra kénytelen átruházni. A vadgazdálkodás is — a piacról élve — igyekszik minél gyorsabban, minél többet profitálni, és messzemenőleg sérti a bérbeadó érdekeit. Ezek a érdekellentétek elkeseredett iszapbirkózásra vezetnek a mesterségesen szétválasztott két ágazat között, aminek végül az erdő lesz a két vállra fektetett vesztese. Egészen „érdekes” módon

az állam, a társadalom hallgat, nem vállalja fel a bíró szerepét.

Felfoghatatlan, hiszen tulajdon vagyona, tőkéje, értéke forog kockán. S ez a kockázat — lásd később — nem csak az erdőt, a vadat is fenyegeti! Őszintén szólva, aki nap mint nap találkozik az egyre katasztrófálisabb mérvű vadkár nyomán jelentkező felújítási nehézségekkel, annak nem könnyű elfogulatlanul közelednie a témához. Így elkerülendő azt, hogy részrehajlással vádolhassanak, igyekeztem megállapításaimat konkrét számadatokkal is alátámasztani. (A szarvas táplálkozása már nem egészen idegen terület számomra, feleségemmel közös diplomatervünk témája is ez volt.)

Megkísértem összevetni a Börzsöny erdeinek erdőtervi „vadeltartó képességét” a ténylegesen jelenlevő vadlétszámmal. Maga a hegység földrajzi értelemben jól körülhatárolt, zömében összefüggő erdővel borított élőhely, a vadállomány szempontjából egységesen kezelhető — és kezelendő. A 35 ezer hektár az IEFAG négy erdészete és hét termelőszövetkezet kezelésében áll, míg a vadgazdálkodáson a „Börzsönyi Tizek” összefoglaló néven ismert tíz vadásztársaság osztozik. A kemencei erdészethél lévő üzemi vadászterület az össz-erdőterület nyolcadát nem teszi ki.

Az eltartható nagyvadállomány szarvasegységben kifejezett mennyiségét az érintett gazdálkodók erdőtervi adatainak összegzésével képeztem. (A szarvasegység egyszerűen értelmezve egy „átlagos méretű” szarvas élőtömegének — kb. 100 kg — fentartásához szükséges tápanyagmennyiséget jelenti. Értékét egyéb nagyvadaink esetében szorzótényezővel képezzük az egyed-számból.) E szám a Börzsöny területére 630 szarvasegység. Könnyű kiszámol-

ni, hogy ebben az esetben kb. 55 hektár erdő jutna egy szarvasegységre, s ez gyakorlatilag azonos a hazai és külföldi szakirodalomban egyaránt elfogadott egyedsűrűséggel. Ahhoz, hogy a vadlétszámról reálisan mondható adathoz juthassak, a vadásztársaságok vadászati üzemterveit kellett kézbevennem. (Megjegyzem, ezek a dokumentumok nem egykönnyen hozzáférhetőek!)

Legelőször tekintsük a szarvast! A fővad számlájára írható ugyanis — a legtartózkodóbb becslések szerint — az erdei vadkár közel 50%-a. A mi viszonyaink között persze ennél is sokkalta több! A Börzsönyi szarvasállomány nagyságát — megbízhatóbb, például légifelvételekről származó információ híján — a vadászati üzemtervek lelövési tényszámaiból számítottam egy, a VT-k által is alkalmazott módszerrel. A számítás menetét nem részletezem. Csupán arra utalnék, hogy statikus — tehát nem növekvő — állományt vettem alapul, s az ivararányt is a valóságosnál messze jobbnak (1:2) feltételeztem. A szakember számára ebből látható, hogy következtetéseim óvatosak, nem becsülhettem fölé. A kapott eredmény és a vadásztársaságok becslési adatainak — melyek szintén „óvatos” volta köztudomású — egyszerű számítani átlaga 2950 szarvasegyed, ez esetben szarvasegység. Ezt tekintettem mérvadónak.

A többi nagyvad: az őz, a muflon és a vaddisznó állomány nagyságát szintén a vadásztársaságok becslült adatainak összegzésével kaptam, és az elfogadott szorzószámokkal tettem szarvasegységben kifejezhetővé. Vita tárgyát képezheti, hogy a vaddisznó — a kérődzőkétől eltérő emésztési módja és táplálkozási szokásai miatt — kezelhető-e együtt többi nagyvadunkkal az ilyen vizsgálatokban? Az efféle bírálatot elkerülendő, a disznót számításba sem vevő módon, 3350 szarvasegységre becsülöm a Börzsönyi nagyvadállományt. Így 10,5 hektár sem jut egy szarvasegységre, ha pedig a disznót is figyelembe vennénk, e szám 9 hektárnál iskevesebb!! Bátran állíthatjuk tehát, hogy

a Börzsönyi vadlétszám minimálisan — 5–6-szorosa (!!!) az el-tartóképességnek.

Ezt a terhelést az erdő nem viselheti, s mint az eleven gyakorlat mutatja, nem is viseli el! — A tíz VT nyolcvanas évekbeli becslési és lelövési adatösszegeiből egyéb következtetéseket is levonhatunk. Az állománybecslési adatok megbízhatóságát boncolgatva a szarvas esetében, igazán érdemes elgondolkodni a következőn: évente a tehenek becsült számánál lényegesen — 1985-ben 60%-kal! — több egyedét lönek ki. Különös módon ennek ellenére az állomány nagysága rohamosan növekszik, noha az ikerellések gyakorisága e fajnál 1% alatt van... Az, hogy a borjaknak a teljes állományhoz viszonyított becsült aránya évről évre 20% körüli, már csak a desszert. Az ellentmondások oka az egyedszám alulbecsültsége mellett a feltételezettnél lényegesen rosszabb ivararány lehet. Kijelenthetjük, hogy

a szarvasgazdálkodás nem felel meg a 70-es években kidolgozott távlati állománycsökkentési koncepciónak.

A lelövésekből számított 1987-es egyedszám 83%-kal nagyobb, mint az 1981-es becsült adat. A kilövések száma ugyanezen időszakban csupán 31%-kal növekedett! Az ilyen „gazdálkodást” a szarvasállomány is okvetlenül meg-sínyli. A minőség rohamosan romlik, és változatlan feltételek mellett a folya-mat megállíthatatlan! A magyarázat egyszerű:

a duzzadó egyedszám az adott nagyságú területen mind gyengébb élőhelyi feltételek között vegetál.

Ehhez párosul a fertőzésveszély mellett az úgynevezett tömegstressz összetett hatása.

Figyelemre méltó tény, hogy 1987-ben a tíz VT területén másfélszer annyi tehenet sem ejtettek el, mint bikát. Ne csodálkozzunk, ha nem javul a katasztrofális (kb. 1:4, 1:5) ivararány! A növekvő és „feminizálódó” állomány rövid idő alatt tönkremegy. Gondoljunk csak bele! Ideális (kb. 1:1) ivararány esetén, míg a ünnő másfél évesen ivarérett — és vemhesülhet is —, a bikák csak öt-hat évesen jutnak tehénhez. (Érvényesül a természetes kiválogatódás.) A börzsönyi „hölgykinálat” mellett az ifjoncabb és plebejus bikácskák is háremekkel pöffeszkedve, bőszen örökíthetik mindazokat a tulajdonságokat, amiket — sajna — lassan már természetesnek kell tekintenünk...

A '80-as évek elejétől a vadászati üzemtervezés feladata a természetes eltarthatókra alapozott gazdálkodás elvét érvényesíti. Gondoltak egyet, és bevezették a „takarmányozással fenntartható többletnagyvad” fogalmát, amivel persze bármilyen mérvű túltervezés megmagyarázható, — csak nem a szakembernek. Ő jól tudja, hogy

a takarmány nem pótolhatja, csupán kiegészítheti a természetes táplálékot!

Érdemes tudni, hogy a kalcium és foszfor a talajból, a mélyebben gyökeröző fásszárúak révén, azok elfogyasztásával jut szarvasunk szervezetébe. A fejlődő magzat, legfőképpen pedig az agancsfelrakási folyamat igénye elemekből rendkívül magas, így a vad a legbőkezűbb etetés mellett is naphoszszat rájga a hajtásokat.

A fenti fogalom bevezetésével a természetesen eltartható vadlétszámon felül általában még egyszer annyit terveznek manapság, sőt, az egyik VT megháromszorozta (!) a tervállományát. A túltervezés szakmai indoklásában az előző időszak lelövési tényszámaira, a természeti viszonyokra (?), a migrációra szoktak hivatkozni. Én mindenesetre nem írnám a nevemet egy ilyen szakvélemény alá, noha, korántsem vagyok még tapasztalt szakember.

Ám tegyük fel, hogy vadunk maradéktalanul felveszi a kínált élelmet, s a legperverzebb álmaiban sem jut eszébe zsenge bükkcsemetét majszolgatni. Egy elfogadott módszerrel kiszámoltam, hogy a börzsönyi nagyvad évente több mint 2,5 ezer tonna takarmányt igényelne, megfelelő minőségi megoszlásban. Valójában e mennyiség fele sem kerül az asztalára. Talán nem is szükséges folytatnom...

A vadászati üzemtervek megfelelő rovatában találunk adatot az erdei vadkár feltételezett összegéről. Ez 100—200 ezer Ft körül mozog 3500 hektárnyi területen, egy átlagos VT erdőterületén. A kárösszeg a bérbeadó — az erdőgazdaság — költségeit terheli, „aki” a nem egészen két forintos hektáronkénti bérleti díjból fogja ezt kigazdálkodni...

Végezetül: ha tisztán akarunk látni ebben a bonyolult kérdésben, megbízható adatokra van szükségünk! A vadeltartóérték jelenleg ismert legobjektívabb, energiaalapú vizsgálatát már végezzük a Börzsöny területén. Az erdei vadkár számszerűsítésével az Erdészeti és Faipari Egyetem egyik kutatója foglalkozik, figyelembe véve az összes költségtényezőt, a minőségromlást és a hosszú évekre elmaradt jövedelmet, napjaink gyorsan változó értékviszonyai között.

Szeretnénk kísérletet tenni a vadlétszám pontosabb meghatározására, a tereletről készült téli légfelvétel-sorozat segítségével.

Az alaprobléma egyedüli és teljes megoldása az erdő- és vadgazdálkodás egy kézben, közös érdekeltiségben való összefogása volna, egy újonnan megalkotott, európai ihletésű vadászati törvény égísze alatt.

Amíg ez maradéktalanul meg nem valósul, és tovább él a hatalmi úton erőszakolt területbérleti rendszer, csak szélmalomharcot vívhatunk a részletkérdésekről. Napjainkban minden valamirevaló vezető szakember erkölcsi kötelessége fellépni a fentiek szellemében, és szükségünk van a természetszerető, művelt laikusok támogatására is. Hisz *Hunor*, s *Magor* leszármazottai volnánk!

Haraszti Gyula

ARBORÉTUM ALAPÍTÁS

Századunkban nem mondható mindennapos, még csak mindenéves eseménynek sem, ha valahol hazánkban élőfa-gyűjtemény alapítóit helyezzük a földbe. A nevezetes község határához tartozó erdőben, a kitermelt idős faállomány helyére csaknem harminc esztendeje különféle exóták ültetését kezdte el néhány lelkes szakember, állami támogatásból, az akkori erdei dolgozók szorgos munkájára is alapozva. A szerény munka célja, mint annyi más sem, nem maradhatott kevesek titka sokáig, hamarosan közhírré tétetett, a napi sajtó nagydobján.

Egyik őszi, nem nagyon szívderítő napon az ültető munkásokat felügyelő gyakornokot magához intette idős mérnök, és elindultak a kapuhoz, ahol kisvártatva megjelent két, ballonkabátba burkolódzó, középkorú hölgy, akik — mint bemutatkozáskor kiderült — az egyik népszerű napilap újságírói, s feltett szándékuk, hogy az itt folyó úttörő, helyesebben alapító munkáról tájékoztassák az olvasókat.

Az idős mérnök szívesen és sokat beszélt a sok látványt még igazán nem nyújtó kezdeményezésről, annak céljából, hogy tudniillik erdőszerűen nevelt exótacsoportokat mutasson be, a módszerről, ahogyan a telepített fajtákat kiválasztják, a cseperedő növényeket ápolják, és így tovább. A részletes és főként az avatatlanokat kimerítő ismertető végeztével gondolván, hogy az általános bemutatással már elég időt töltött, sétára invitálta az újságírókat, hogy az útközben látottak is bekerüljenek a leírásba.

Az idős mérnök a sor elejére állt, mögéje húzódott a két újságíró, és a gyakornok zárta a sort. A libasor célzerű alakzat volt a kitermelt erdő helyén kezdődő sétára, mert — aki járt már hasonló helyen, az tudja — a szeder kúszó szövevénye, a felverődő vadrózsa, kökény, galagonya hajlékony, de

szűrös hajtásai kellemetlen útítársak. Az idős mérnök egyrészt letaposta az útjába kerülő akadályokat, másrészt felhívta a figyelmet a jobbra-balra látható, a magas siskanád védelmében, néhol fojtásában fejlődő, vagy sínylő exótákra, egyebekre.

- Ez *Chamaecyparis lawsoniana*, az ott *Juniperus pfitzeriana aurea*, mellette *Laburnum alpinum*... nem, ez nem, ez vadrózsa, ez meg itt kökény, de itt van egy érdekes, a *Calycanthus floridus* — szagoltatta meg kísérőivel az ujj között összemorzszolt fűszercserje hajtását.
- Az ott *Calocedrus decurrens*... ez nem érdekes, iszalag — folytatta bemutatást, az újságírók pedig szapora jegyzeteléssel frissítették fel gémberedett ujjukat.
- Az ott nem érdekes — térítette vissza a helyes útra az egyik hölgyet — szeder, az meg galagonya... itt ez *Liriodendron tulipifera*, ott távolabb vadrózsa, mellette *Magnolia acuminata*... a fene'... ez nem, ez vadrózsa, az átkozott... ez semmi, kökény...

Így haladtak szépen, komótosan a már kijelölt úton, habár csak cövekek voltak a jelek, s telt, egyre telt az újságírói notesz. Minthogy pedig minden véget ér egyszer, az ismertető is befejeződött, amint visszaértek a bejárat kapuhoz.

Elköszönve egymástól, s megtudva, hogy mikor jelenik meg a beszámoló az újságban, visszatért a munkájához a mérnök és a gyakornok.

Az előre jelzett napon izgatottan lapozták fel az újságot, elsőre észre sem vették lázas sietségükben, már-már azt hitték, hogy kimaradt a cikk, amikor másodjára rábukkantak. Mohón falták a sorokat, előbb mosolyogva, majd hangosan nevetve:

„... ahol már díszlik az iszalag, a kökény, a galagonya, kapaszkodik a vadrózsa és a szeder.” — örökítették meg leírható élményüket a látogatók. A rudaskort elért exótaállomány ma már nehezebb feladatot ad a toll mestereinek,

mint ahogy sajátosan átgondolt nevelőmunkát kíván a dendrológiai gyűjtemény mai gondozóitól, Budakészin.

Apatóczy István

Kézirat érkezett: 1988. október.

VÉDETT FA- ÉS CSERJEFAJAINK

1982. július 1-jén lépett hatályba az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnökének 1/1982. (III. 15.) OKTH számú rendelkezése, mely meghatározta a védett és fokozottan védett növényfajok körét, egyedeik értékét. 1988. október 1-jén a környezetvédelmi és vízgazdálkodási miniszter 7/1988. (X. 1.) KVM számú rendeletével módosította, illetve kiegészítette a korábbi rendelkezést. A fokozottan védett növények köre 1, a védetteké 75 fajjal (taxonnal) gyarapodott. Ez utóbbiak között 7 fásszárú növényfaj is szerepel.

A védetté, illetőleg fokozottan védetté nyilvánított növényfaj védeltségének hatálya kiterjed a faj minden egyedére, az egyed valamennyi részére (gyökér, hajtás, levél, virág, termés, mag stb.), bármely állapotára (élő egyed, preparátum).

A fokozottan védett, ill. védett fásszárú növényeink	Eszmei értékük (Ft)
<i>Fokozottan védett:</i>	
Magyar vadvörte (<i>Pyrus magyarica</i> TERPÓ)	5000
<i>Védett:</i>	
Gyapjas körte (<i>Pyrus nivalis</i> JACQ. agg.)	2000
Hazslinszky-berkenye (<i>Sorbus austriaca</i> (G. BECK) HEDL. ssp. <i>hazslinszkyana</i> SOÓ)	2000
Lisztos berkenye összes hazai átmeneti kistaja (21 db) (<i>Sorbus aria</i> [L.] CRANTZ <i>transitusok</i>)	2000
Fűzlevelű gyöngyvessző (<i>Spiraea salicifolia</i> L.)	500
Fanyarka (<i>Amelanchier ovalis</i> (MEDICUS)	2000
Törpe mandula (<i>Prunus tenella</i> BATSCH = <i>Amygdalus nana</i> L.)	2000
Fekete galagonya (<i>Crataegus nigra</i> WALDST. et KIT)	2000
Kövi szeder (<i>Rubus saxatilis</i> L.)	1000
Havasalji rózsa (<i>Rosa pendulina</i> L.)	1000
Szentendrei rózsa (<i>Rosa villosa</i> L. var. <i>sancti-andreae</i> DEG. et. TRTM.)	2000
Bérci ribiszke (<i>Ribes petraeum</i> WULFF.)	2000
Fekete ribiszke (<i>Ribes nigrum</i> L.)	2000
Havas ribiszke (<i>Ribes alpinum</i> L.)	2000
Bokros koronafűrt (<i>Coronilla emerus</i> L.)	1000
Homoktövis (<i>Hippophaë rhamnoides</i> L.)	3000
Henye boroszlán (<i>Daphne cneorum</i> L.)	3000
Farkasboroszlán (<i>Daphne mezereum</i> L.)	3000
Babérboroszlán (<i>Daphne laureola</i> L.)	3000
Ligeti szőlő (<i>Vitis sylvestris</i> C. C. GMELIN)	3000
Jerikói lonc (<i>Lonicera caprifolium</i> L.)	500
Tőzegáfonya (<i>Vaccinium oxycoccus</i> L.)	3000
Vörös áfonya (<i>Vaccinium vitis-idaea</i> L.)	2000
Havas éger (<i>Alnus viridis</i> /CHAIX/ DC.)	2000
Babérfűz (<i>Salix pentandra</i> L.)	2000
Füles fűz (<i>Salix aurita</i> L.)	1000
Szúrós csodabogyó (<i>Ruscus aculeatus</i> L.)	2000
Lónyelvű csodabogyó (<i>Ruscus hypoglossum</i> L.)	2000

BARTHA DÉNES

A IUFRO GAZDASÁGTANI MUNKACSOPORTJÁNAK 1988. ÉVI KONFERENCIÁJA

DR. WILFING LÁSZLÓ

A IUFRO 4.04—02, az erdész közgazdászokat tömörítő munkacsoportja 1985-ben alakult *dr. Jiri Ruprichnak*, a Brno-i Mezőgazdasági Főiskola Erdészeti Gazdaságtani Tanszéke professzorának vezetésével. A munkacsoport eddig három konferenciát rendezett, 1985-ben Brnoban, 1987-ben Zólyomban és 1988-ban az ausztriai Gmundenben.

Az 1988. évi konferencia témája „A levegőszennyezés okozta erdőkárok ökonomiai értékelése” volt. A tanácskozást *Dr. Hans Jöbstl*, a bécsi Universitát für Bodenkultur professzora, a konferencia főrendezője nyitotta meg. Képviseltette magát a IUFRO két másik munkacsoportja, az Osztrák Erdészeti Egyesület és az osztrák Szövetségi Mező- és Erdőgazdasági Minisztérium is. Az előadásokat négy témacsoportba sorolták be.

Az első témacsoport: az erdőkárértékelés elmélete és módszerei, az erdőpusztulás ökonomiai nézőpontból. Az előadók kifejtették, hogy a környezetszennyezés okozta erdőkárok azzal fenyegetnek, hogy területi kiterjedésük és következményeik nagyon komoly mértéket érnek el. Kényszerítő szükség van ellenintézkedésekre, és ezek megalapozásához a károk ökonomiai szempontból való értékelésére is.

Az értékelés fő feladata az embert ért erdőkárok következményeinek megállapítása és nagyságrendjének meghatározása: a fatermelést, a bevételeket, a vagyont ért közvetlen következmények mellett ilyenek az erdő ún. infrastrukturális (a piacon el nem ismert) teljesítményeire való hatások és ezek következményei a népgazdaságra, környezetre és a társadalomra. Az értékelés során tárgyalni szükséges a károsított erdőállományok fanövedékének alakulását, a fatömeg csökkenését, a faárak, ráfordítások, hozamok változását. Az értékelés módja függ annak céljától, ez lehet kártalanítás, üzemi és magasabb szintű döntéshozatal, a közvélemény alakítása, politikai akaratérvényesítés. Az erdőkárértékelés különböző szinteken végezhető el. Ezek: az egyes fa, állomány, üzemosztály, üzemi erdőgazdálkodási ágazat, faüzem, idegenforgalom, népgazdaság, egészségügy, szociálpolitika. Az értékelés módszerei közül megemlíthető a ráfordítások és hozamok, költségek és bevételek különbségének számítása, a jövőbeni hozamok előzetes értékelése, az erdő eddig ingyenes szolgáltatásainak értékelése, a helyettesítés, ill. a kármegelőzés költségeinek számbavétele. Ki kell térni a várható változások előrejelzésére is, amely történhet prognózis készítéssel, regressziószámítással, közvéleménykutatással vagy kikérdezéssel. Számításba kell venni az erdőgazdálkodás károsításra való reagálásának lehetőségeit, az üzemvitelre és a tervezésre való kihatásait.

A második témacsoportban az előadók áttekintést adtak a különböző országok által alkalmazott és kipróbálás alatt álló értékelési módszerekről. Ezek között elméletileg és a gyakorlati módszert illetően is nagy változatossággal találkozunk. Az egyik módszer az úgynevezett „scenarió” — vagy kikérdezéssel, amelynek népgazdasági szinten vizsgálják az eddig bekövetkezett és a 2060. évig várható erdőkárok értékét, három változatot feltételezve a károk mértékét illetően. A felmérésben egy több tudománvágat képviselő tudóscsoport vett részt. A vizsgálat hozzájárult az erdőkárok értékelése területén fennálló jelentős lemaradás mérsékléséhez. Megállapították, hogy a környezetpolitikai tevékenységgel vagy tétlenséggel gyakorlatilag állandóan értékelünk, a valóságos viszonyok az ilyen értékelés eredményét tükrözik. Így az erdő és az erdőgazdálkodás veszélyes károsításának jelenlegi helyzete is annak következménye, hogy az erdőt sok ember túl alacsonyra értékeli.

Egy másik előadásban az erdőkárok üzemi szintű értékelését mutatták be egy szimulációs modell segítségével. Ezt a modellt az erdőkárok okozta hozam- és anyagonvesztések meghatározására fejlesztették ki. Az alkalmazás színterei lehetnek konkrét állománytípusok és egész erdészeti üzemek. A modell olyan állománytípusokat dolgoz fel, amelyekben a fapai, kor és a termőhely a lehetőségekhez képest homogén. Minden állománytípusban szimulálják a jövőbeni fejlődést, amelyhez üzemi-, fapai- és állományjellemző változók sokaságát lehet prognosztizálni. Az egészséges mellett a károsított erdőfejlődést is lehet prognosztizálni, változó kárpáraméterekre alapozva. Eredményként törzsszám- és fatérfoogat eloszlások, válasz-

tékok és pénzbani értékek állnak rendelkezésre a megmaradó és az eltávolítandó állományokra vonatkozóan. Ebben a témacsoportban hangzott el a hazai Erdőrendezési Szolgálat képviselőjének előadása az immisszió okozta erdőkárok gazdasági értékeléséről Magyarországon. Egy kanadai szakember előadása a határokon átnyúló levegőszennyezés hatásával foglalkozott.

A harmadik témacsoport az értékelés alapkérdéseivel foglalkozott. Ilyenek: az erdőleltározás, faterméstani kérdések, az erdészeti gazdálkodás és tervezés, valamint a különböző konkrét értékelési módszerek.

Egy károsított terület erdészeti adatainak ismerete az immissziós károk értékelésének előfeltétele. Nagyon különböző állomány- és üzemi szerkezet mellett az átlagértékek sematikus használata nagyon gyorsan oda vezet, hogy az érdekeltek elégedetlenek lesznek. Ebből következik egy olyan kártalanítási modell iránti igény, amely az erdészeti viszonyokat messzemenően figyelembe veszi és amelynek vizsgálata legtöbbször szükségessé tesz egy, a kártalanítási modellnek megfelelő leltározást. Az értékeléshez szükséges és az adatok felvétele mellett keresni kell továbbá egyszerűen meghatározható jegyeket az immissziós befolyás kétségtelen lehatárolásához.

A kárfokozatok meghatározásának objektívizálásával foglalkozik egy speciális eljárás, amelyet lucfenyőre alkalmaztak. A száraz túlevéltömeget osztva a korona kezdeténél mért körlap területével, olyan indexet nyernek, amely szignifikáns összefüggésben van az utolsó öt év relatív fatömegnövekedével.

Az erdőkároknak a hozamszabályozásra való hatásával foglalkozó előadó megállapította, hogy a véghasználatok hozamszabályozásában olyan módszerek dominálnak, amelyek a normál erdő elméletére alapozódnak. Feltételezik, hogy az alacsonyabb korosztályú állományok magasabb korosztályú állományokba való átmenetének valószínűsége mindig determinisztikusan megvalósul és 1-gyel egyenlő. A gyakorlatban azonban többek között az immisszió hatására a lineárisnál nagyobb mértékben esnek ki fák az állományból. Ennek a ténynek sztochasztikus jellege van, és az így létrejövő erdő-célmodell matematikai modelljét mutatta be az előadó.

A baden-württembergi Erdészeti Kutatóintézet szakemberei kidolgoztak egy konkrét értékelési eljárást a fekete-erdei paraszti erdőbirtokokra. A feladat megoldása során pénzértékben számszerűsítették az 1979 óta felgyűlt új szerű erdőkárokat és három változatra vonatkozó kikérdezéssel megbecsülték a további pénzügyi káralakulást 1996-ig. A következő károkat mérték fel természetes mértékegységben és értékelték pénzben:

- a növekedésveszteség és a vágáséretlenség,
- többletráfordítás a fakitermelésben, ápolásban, erdővédelemben és a meliorációban,
- bevételecsökkenés a kisebb fatömegből adódóan és a mellékhasználatokban.

Az 1987. évi felgyülemlett összes kár a paraszti erdőbirtokokban évi átlagban 170 DEM-re rúg hektáronként a lucfenyő, jegefenyő állományokban, illetve mintegy 140 DEM-et tesz ki az összes erdőterület egy hektárjára vonatkoztatva. Az 5 ha-nál nagyobb erdőterülettel rendelkező üzemek átlagos bruttó bevételére vonatkoztatva az erdő üzemrészből eredő kár nagysága 25%. Az 1996-ig számított várható pénzbani kár az optimális variánsnál összesen mintegy 70 DEM-et tesz ki egy hektár erdőterületen évenként. A középső variánsnál ez 270 DEM/év lenne, a pesszimista variánsnál 490 DEM felett lenne évente és hektáronként. Azt feltételezve, hogy túlnyomórészt a pesszimista variáns valósulna meg, és az összes kitermelendő fatömeget csak mintegy 30%-kal alacsonyabb áron lehetne értékesíteni (—40 DEM/m³), a kár 800 DEM fölé növekedne évenként és hektáronként. A pesszimista variánsnál a károk fölélnépek az eddig elért bruttó bevételt. Az erdő üzemrészből származó bevétel teljes kiesését kiegyenlítő összeg 0,550 DEM/év/hektár megfizetése mellett további 250 DEM-et kellene felhasználni a közpénzekből az erdő védelmi és üdülési funkciójának biztosítására.

Ebben a témacsoportban ismertették az Erdészeti Tudományos Intézet munkatársai a tölgypusztulás értékelésének és finanszírozásának magyarországi tapasztalatait.

A negyedik témacsoport az erdőkárok kihatását vizsgálta a fapiacra, valamint nemzetközi tanulmányok kerültek bemutatásra. Megállapítást nyert, hogy az NSZK-ban a fenyőörnk iránti keresletet annak ára, a fenyőfűrészáru importára, az anyagi bruttó szociális termelés növekedési üteme és a valóságos rövidlejárátú kamatláb, a kínálatot a fenyőörnk ára, a fahasználati költségek és a meg nem téríthető károk befolyásolják. Az erdőkárok a fenyőörnk kínálatát növelik, ez árcsökkenés-

hez vezet, s olyan mértékű lehet, hogy a teljes bevétel a kínálat növekedése ellenére is csökken. Ez a tendencia nyereségcsökkenéshez, illetve a veszteségek növekedéséhez vezet.

A további előadások az európai erdőpusztulás 1987. évi helyzetével, a FAO szakértői csoportja különböző kutatási eredményekkel, az ausztriai, luxemburgi IIASA intézet az erdőkárok értékelésével foglalkoztak nemzetközi adatok alapján.

Az előadások elhangzása után jelentették be, hogy az S 4.04—02 munkacsoport 1989. évi konferenciája Magyarországon, Sopronban kerül megrendezésre az Erdészeti és Faipari Egyetem és az Erdészeti Tudományos Intézet szervezésében.

Szakmai tanulmányutakra az előadások után két napon került sor. Egyrészt a Salzach és Inn folyók összefolyásánál, Bajorország és Ausztria határán a Castell—Castell-féle, másrészt a Duna menti Persenbeugban a habsburg—lothingen-i erdőbirtokon tanulmányoztuk a levegőszennyezés hatását. Az első helyen a korábbi károk hatására 1984-ben 800 ellenőrzőpontból álló hálózatszerkezetet hoztak létre, amelyeken kárfelméréseket végeztek lucfenyőre és erdeifenyőre. 1985-ben vizsgálták a talaj elsavanyodását 200 próbaterületen. A súlyozott pH-átlagérték 3,6, a minimális 2,82 volt. A magvizsgálatok a csírázóképeség erős csökkenését mutatták. Az erdőkárok következtében 1985-től már alig lehetséges az üzemterv szerinti véghasználatok végzése. A használatok eltolódtak a szálankénti használatok felé, amelyeket az erdőművelésileg szükséges használatok, a természetes újulat felszabadítása és a gyéritések egészítenek ki. Az erdőállományok jelenlétének biztosítására kihasználják a természetes felújítás összes lehetőségét és mesterségesen is hoznak az állományokba megfelelő fafajokat. Az erdőpusztulás okozta fakitermelés lassan túllépi a tartamos gazdálkodás kereteit.

A persenbeugi erdőbirtokon a jegenyefenyő részaránya az utóbbi ötven évben 70%-ról 20%-ra csökkent a károsítás következtében. A legnagyobb fapusztulás az utóbbi négy évben következett be. A faminőség romlásának és az erdővédelmi problémáknak az elkerülése érdekében 1986-ban megkezdtek a pusztuló állományok nagy kiterjedésű tarvágásokkal való kitermelését. Ma a 60 évesnél idősebb fák 85%-a károsodott. A károk várható gazdálkodási kihatásai:

- a növedék- és termelés-csökkenés,
- nem tervszerű használat,
- a természetes felújítás feladása,
- fokozott rovarkárveszély,
- munkahelyek veszélyeztetése,
- nehezebb erdészeti tervezés.

A konferencia áttekintést nyújtott az erdőpusztulás ökonómiai értékelése területén folyó kutatásokról. A különböző kutatók sokféle irányban próbálkoznak a probléma megoldásával, egységes, vagy azonos elveken alapuló módszer még nem alakult ki. Többen kifejezték azt az igényüket, hogy ilyen közös alapelvek kidolgozására szükség van, ezért ki kell szélesíteni és el kell mélyíteni a nemzetközi együttműködést. Ennek legjobb módja a közös kutatások beindítása, szakemberek cseréje, ösztöndíjas tanulmányutak szervezése lehetne.

Példa a csemeteszükségletnek idegentől való kielégítésének menetrendjére az NSZK-ból:

márciusban	— erdőgazdaság általánosan tájékozódik a piacon;
májusban	— erdőgazdaság és erdészet közösen tervezi a szükségletet;
júniusban	— erdőgazdaság elektronikusan rögzíti a részletezett szükségletet;
szeptemberben	— az erdőgazdaság árajánlatot kér a szállítási feltételek megadásával; az ajánlások beérkezéssel az erdészettel közösen meglátogatja és ellenőrzi az ajánlattevő kerteket;
októberben	— erdőgazdaság dönt a megrendelést illetően és szervezi a fogadást;
novemberben	— erdőgazdaság és erdészet szigorúan ellenőrzi a szállítmányokat; rákövetkező
augusztus, szeptemberben	— erdőgazdaság és erdészet ellenőrzi az erdősítés eredményét.

(AFZ 1989. 7. Ref.: Jérôme R.)

ELMARADT HOZZÁSZÓLÁS A MÚLT KÖZGYŰLÉSRL

A Hajdú-Bihar Megyei Mezőgazdasági Szövetkezetek Szövetsége Debrecenben a termelőszövetkezetekben erdőgazdálkodással foglalkozó szakemberek részére konzultatív tanácskozást rendezett. Témája: A termelőszövetkezeti erdőgazdálkodás jelene, és fejlődésének várható iránya. A tanácskozáson dr. Csötönyi József erdőmérnök, a TOT tanácsosa ismertette az ország termelőszövetkezeti erdőgazdálkodási helyzetét és feladatait. A termelőszövetkezeti erdőgazdálkodás megyénket és szűkebben a bihari térséget érintő kérdéseit, gondjait hozzászólásomban az alábbiak szerint mondtam el a tanácskozáson.

Régi szívfájdalma volt a termelőszövetkezeti erdésznek, hogy a termelőszövetkezeti erdőgazdálkodásnak nincs érdeképviselete a TOT-ban, aki országos hatáskörű főhivataloknál képviselte volna a termelőszövetkezeti erdőgazdálkodást. Örömmel vettük tudomásul, hogy dr. Csötönyi József elvtárs, TOT-tanácsos, alkalmazásával ez a gondunk megoldódik.

Ismert tény, hogy az ország erdőterületének 1/3 része termelőszövetkezeti tulajdont képez, a jövőben pedig a mezőgazdasági üzemek erdőterületének növekedése lesz a meghatározó. Vállaltunk az Mgtsz-ek Erdőgazdálkodási Közös Vállalata Berettyóújfalun, a bihari térségben 12 tagszövetkezet és 13 szakirányított termelőszövetkezet területén látja el az erdészeti munkák szervezését, irányítását, kivitelezését mintegy 2500 ha erdőterületen.

A Pílisi Állami Parkerdőgazdaság zöldövezet tervező irodája térségünkre is elkészítette a komplex fásítási tanulmánytervet a meliorációs térségi tanulmányterv kiegészítése képpen. A tervezett fásítások, erdőtelepítések 2000 ha-t irányoznak elő a nagyüzemek gyenge termőképességű, gazdaságosan nem hasznosítható, mélyfekvésű, gépi művelésre alkalmatlan területein. A tervezett terület réti- és öntéstalajú. A szikes jelleg a tervezett terület 25–30%-ára jellemző. Az erdőtelepítési és fásítási munkák eredménye függ az erdészeti szaporítóanyag mennyiségétől és minőségétől, összetételétől. Az elmúlt

években a szaporítóanyag-ellátás nem volt zavartalan, elsősorban a KST csemete hiánya jelentett gondot. Célszerű lenne a térség csemeteigényét megyn belül teljes mértékben megtermelni.

1980-tól a Felsőtiszaí EFAG korszerű csemetekrtje mellett a megyében hat termelőszövetkezeti csemetkert létesült, de hiány még mindig mutatkozik. Ezért a szövetkezeti csemetkertek fejlesztéséhez is járuljanak hozzá, célcsoportos állami beruházásból, hasonlóan az állami csemetkertekéhez.

Gondot jelent a szektoronkénti eltérő mértékű erdőfenntartási járulék. Jelenleg a termelőszövetkezetek magasabb összegű erdőfenntartási járulékot fizetnek a kitermelt m³ után, mint az erdőgazdaságok. Ezt nem tartjuk elfogadhatónak. A termelőszövetkezeti erdőfelújításban kevés a tuskózási és a talajelőkészítő gépkapacitás, melynek növelése fontos és sürgős feladat. Az erdősítések szétszórtsága és elaprózottsága miatt érzékenyen érint bennünket a vadkár. A védekezést saját erőnkől nem tudjuk megoldani. Az erdősítések befejezési ideje emiatt elhúzódik, az elhúzódás anyagi követelményeit nekünk kell elviselni. Megoldást a vadkár elhárító kerítések létesítése jelenti, de a jelenlegi pénzügyi feltételeknél kedvezőbb formában.

A termelőszövetkezeti szektor ma nehezebben tud megfelelő erdészt alkalmazni, mint az erdőgazdaságok. Ennek oka, hogy a termelőszövetkezeti erdész szakmailag magára utalt, a csemetermeléstől a fafeldolgozásig minden részterülettel kénytelen foglalkozni. Az állami erdészetben hasonló képzettségű erdész-szakember a munkájához minden szakmai és tárgyi segítséget megkap miközben a jövedelme is magasabb, mint a termelőszövetkezetben dolgozó erdészé.

Kérjük a TOT képviselőjét, hogy az egyre nagyobb értéket képező és produktív termelőszövetkezeti erdőgazdálkodáshoz a szükséges tárgyi és pénzügyi feltételeket a lehetőség szerint minél jobban segítsen megteremteni.

Veres Imréné

A MAGYARTÖLGY HAZAI ERDŐGAZDASÁGI JELENTŐSÉGE ÉS TERMŐHELYI IGÉNYE

FENYVESI CSABA

A magyartölgy a történelmi Magyarország területén sokfelé elterjedt, első-sorban Erdély és Horvátország alacsonyabb hegyeiben, dombvidékein lehetett találkozni vele. A jelenlegi országterületen belül jobbra ültetett állományai vannak. Ezek adnak lehetőséget annak tisztázására, hogy a hazai viszonyok között milyen erdőgazdasági szerep várhat erre a — neve miatt — legmagyarabb fafajunkra és milyen termőhelyi adottságok felelnek meg legjobban igényeinek. E kérdésre a diplomatervek keretei között kívántam választ találni, eredményeimet az alábbiakban adom közre.

A magyartölgy erdészeti jelentősége

A magyartölgy a mai magyar erdőgazdaságban jelentéktelen szerepet játszik. Mint tűzifának a fűtőértéke felülmúlja a kocsányos és kocsánytalan tölgyét. Kérge vékonyabb, mint a cser-tölgyé, hamarabb kiszárad, ezért a csernén is jobb tűzifának tartották (Sen-tai 1880). A teljesen kiszáradt fa rendkívül kemény, tartós, ezért épületfának szívesen alkalmazták. Vízi és szárazföldi épületekhez egyaránt felhasználták, a megfigyelések szerint a kocsányos tölgyhöz képest 2—3-szor tartósabb, de csak akkor, ha a feldolgozás előtt kéregben hagyták kiszáradni. A románok (Borbás 1886 szerint) talpgerendát, oszlopot, karót, cölöpöt készítettek belőle. A bognárok nem sokra értékelték a fáját, mivel kemény fája rosszul hasad. Természetes elterjedési területén kiváló rönkfát szolgáltatott.

A magyartölgy előfordulása a jelenlegi Magyarországon területén

A hazánkban található állományok telepítették, hiszen a legközelebbi ál-

lományszerű természetes előfordulása a jugoszláviai Bjel hegységben van. A botanikusok a bükk-hegységi Kácsfűdő mellől említik szálankénti természetes előfordulását, ezen kívül ismert még Di-ósjenőről, a budai Kamara-erdőből, a Velencei hegységből, a Keszthelyi hegységből és Pomázról. Telepített állományai vannak Korpád, Mekényes, Székelyszabar térségében, valamint a Somogy megyei Kaszópusztán (Szenta), Magyarlukafán és Iharoson. Tolnában a pári erdészet területén van kisebb állománya.

A magyartölgy hazai termőhelyi igényei

A felsorolt állományszerű előfordulások felkeresésével, az itt készített termőhelyvizsgálatokkal és faállomány-felvételekkel igyekeztem meghatározni a termőhelyi igényét, erre alapozva vettem össze a termesztési lehetőségét, eredményességét a másik két nemes-tölgyfajjal és mindegyik vizsgálatok eredményeire támaszkodva igyekeztem véleményt formálni arról, érdemes-e vele üzemszerűen foglalkozni vagy csak — nevére tekintettel — megtartani és puszta fennmaradására törekedni.

Munkámat nehezítette, hogy a magyartölgyre nem készült dendrometriai mérce, vagyis fatermelési tábla, ezért kényszerhelyzetben lévén, a kocsánytalan tölgyesekre szerkesztett fatermelési táblát alkalmaztam a feltárt termőhelyi adottságokon észlelhető növekedés számszerű értékelésére.

A végzett vizsgálatok alapján a táblázat szerinti termőhelyi adottságok alkalmasak magyartölgy termesztésére.

Az eredmények értékelése

A magyartölgy nálunk nem őshonos állományalkotó fafaj, itteni állományai a természetes előfordulástól északabbra

A magyartölgy termesztésére alkalmas termőhelyek

Klíma	Hidro- lógiai viszony	Vizgazd. fok	Talaj	Termő- réteg	Fiz. tal. féleség	Megjegyzés
GY—T	VFLEN	SZ	B.FÖLD	KMÉ	V	növekedés közepes, rossz törzsalak
GY—T	VFLEN	ÜDE	ABE	IMÉ	V	igen jó növekedés, termesztésre javasolt
GY—T	VFLEN	SZ	KMBE	KMÉ	V	jó növekedés, rossz törzsalak
GY—T	VFLEN	ÜDE	RBE	MÉ	HO	jó növekedés, fagyléc
GY—T	IDÖSZ	ÜDE	RBE	KMÉ	HO	jó növekedés fagyléces
GY—T	IDÖSZ	FSZ	KBE	MÉ		igen jó növekedés, fagyléces
GY—T	IDÖSZ	ÜDE	PGBE	MÉ	V	jó növekedés, rossz törzsalak

és nyugatabbra fordulnak elő. Bár mak-
kot itt is terem, ennek mennyisége igen
kevés, többnyire férgesen lehullik. Ezért
természetes úton nem képes a felúju-
lásra.

A vizsgált 10 állományban a magyartölgy
fatermőképessége jó (480 m³/ha),
ez minden esetben jobb, mint az azo-
nos termőhelyen álló kocsányos tölgye-
sé (390 m³/ha, 75 éves korban). Kiug-
róan magas a Szentá 51 N erdőrészlet-
ben felvett állomány 720 m³/ha fakész-
letével. Az itt talált magyartölgyek az
általam vizsgáltak közül a legidősebbek
(105 évesek). Sajnos a nagy fatérfogat-
termelés nem jár együtt jó minőségű
faanyaggal. A törzsek görbék, gyakran
fagylécesek, ezért műszaki hasznuk alig
van. A másik négy szentai erdőrészlet
is igen rossz minőségű faanyagot szol-
gáltat, úgy tűnik, Somogyban ezen a
mélyen fekvő homok területén fagyve-
szély miatt nem érdemes foglalkozni
vele. A másik öt vizsgált erdőrészletben

a törzs minősége okoz gondot. A fák
rendkívül csavarodottak, görbék. Egye-
dül az igen mélymőrétegű agyag-
bemosódás barna erdőtalajon (Iharos-
berény, Magyarluka) nőnek az ipar
számára is hasznosítható állományok.

Úgy vélem, a magyartölgyet elsősor-
ban nem fatermesztési céllal lehet-
ne számításba venni, hanem inkább szá-
raz termőhelyű kopár területeken talaj-
védelmi céllal és a fafajspektrum
gyarapítására lenne érdemes felhasz-
nálani. Elsősorban a Dél-Dunántúl tér-
ségében, ahol erodált csonka barna er-
dőtalajok vannak.

Szólnom kell még esztétikai jelentő-
ségéről is. Kérgének színezete érdekes,
leveleinek alakbeli változatossága fi-
gyelemreméltó. A jövőben tehát első-
sorban talajvédelmi és tájéssztétikai
szerepe miatt érdemes a jelenleginél
jobban felkarolni, de nagyobb gazdasá-
gi jelentősége nem lesz.

FELHASZNÁLT IRODALOM: 1. Borbás V.: A *Quercus Hungarica* Hubeny legelső forrása. Erdészeti Lapok 1886. 1. 549. — 2. Szentá A.: A magyartölgy. Erd. Lap. 1880. 1. 617—627.

Szenítéssel értékesítik a Malawiban (Nyugat-Afrika) eredetileg papírfatermelés
céljából telepített gyorsan növő fenyőültetvények 16 évesen vágásértett anyagát,
miután a papírfatermelés értékesítése időközben meglehetősen megkezdődött. A szenítés
téglaépítésű, 14 és 40 úrméteres kemencékben történik. Az előbbi ciklusideje 60
—70 óra, az utóbbi 80—90 és a 20%-os nedvességű fára vonatkoztatva, 30% kö-
rűli a faszénkihozataluk. A puhafaszénnel végzett kísérletek azt mutatják, hogy
egyéb szénhez keverve, jelentősen csökkenthetik az ipari üzemek szénigényét
anélkül, hogy értékesebb erdők faanyagához kellene nyúlniuk.

(AFZ, 1938., 45. Ref.: Jérôme R.)

A származási és nemesítési kísérletek NSZK-beli, 100 éves jubileumán megállapították, hogy a fenotípus-kiválasztást csak alapos, biometriailag alátámasztott vizsgálatokkal lehet megoldani. Ez a munka mint előzmény nem hagyható el, de a nemesítés számára nem lehet végcél a fenotípus szerinti válogatás. A következő kérdések merülnek fel:

1. A szelekció mértékével arányosan csökken a magtermelő faállomány törzsszáma, miáltal drasztikusan mérséklődik az alkalmazkodóképesség, az erdőművelési szempontok teljesítése, az üzembiztonság. A nemesítés felelőssége, hogy ebből a nagy variációtartományból kizárja a nemesítésre alkalmatlanokat. A vegetatív szaporítást a többklónú fajtaösszetétel figyelembevételével kell végezni.

2. A „vizsgált” szaporítóanyag legyen ellenálló a betegségekkel szemben. Különösen a vegetatív szaporítás nyomán kell erre már a kísérletek során ügyelni.

3. A kísérleti területekkel széles termőhelyi mezőt kell átfogni.

4. A fajtának legyen azonosítható jellege. Ezt az erdei fajták esetén roppant nehéz elérni, amely indokoltá teszi a biokémiai meghatározás szorgalmazását.

5. A fajtaazonosság ellenőrzését olyan bizonyossággal kell elvégezni, hogy a gyakorlat erre támaszkodhasson.

6. A fajtavédelemhez hasonlóan, a vizsgált vetőmagot központilag kell nyilvántartani és a fontosabb adatokkal ellátni.

7. A fajtavédelmet szigorítani kell, hogy a nemesítési tevékenység növekedjen és a fajtaazonosság ellenőrzése hatékonyan javuljon.

(AFZ, 1988., 49. Ref.: dr. Solymos R.)

Az erdő értékéről folytatott mai viták során K. H. Heilig felteszi a kérdést: Mégis mi az erdő értéke? Erre Friedrich Leopold Pfeil (1783–1859), egykori erdészeti akadémiai igazgató szavaival válaszol: „Kérdezzétek hát meg a fákat!” Az érték meghatározásakor a természet értékéből kell kiindulni, tehát a fák, növényekből és állatokból, amelyek jelen vannak az erdőben. Pfeil, aki 150 évvel ezelőtt fejtette ki véleményét, ma is helyet kapna a jóléti programban. Elég, ha az erdő víztisztító hatását értékeljük akkor, amikor technikai kezelés nélkül a víz csupán autómósásra alkalmas.

U. Schapers az erdő sokoldalú hasznát értékelve hangsúlyozza, hogy ennek alapján kell kiszámítani az erdőkárok miatti veszteség értékét. Az NSZK-ban 29 millió m³ volt a múlt évi fakitermelés, 90 ezer ember dolgozott az erdőgazdaságban és 700 ezer a fagazdaságban. A két ágazat együtt 100 milliárd márka értéket termelt és 6%-kal járult hozzá az összes termeléshez. Az erdészeti üzemek az erdőkárok pénzügyi veszteségei miatt nem erősödnek.

Möhrig vizsgálatai szerint az erdőkárok által okozott 28%-os növedékveszteség 40%-os értékvesztést okoz.

Ewers számítása szerint az erdő, az üdülés, a vízgazdálkodás veszteségének az éves értéke meghaladja a 11 milliárd márkát, bár hangsúlyozzák, hogy az erdő jóléti funkciójának értékét pénzben alig lehet kifejezni. Mesének kell tekinteni viszont azt, hogy a természeti erőforrásokat nem lehet ingyenesen kihasználni. Az eddigi növekedési és jóléti filozófiát felül kell vizsgálni, ha a gazdasági és ökológiai katasztrófát el akarjuk kerülni.

K. Witte az emberi egzisztencia oldaláról foglalta össze az erdő értékét. Az NSZK erdeinek szűkebben vett éves termelési értéke 3 milliárd márka. Korábban az erdőt a benne élő állatok szerint értékelték, amely ma is figyelemre méltó élelmiszert jelent a begyűjtött 1000 t eperrel és 7000 t gombával együtt. Nem lehet konkrétan kifejezni azt az emberi környezetre kifejtett kedvező hatást, amely az erdő lég- és víztisztító, lavina és erózióveszély-gátló hatásából származik. A hétvégi autókavánok viszont igazolják, hogy milyen üdülési lehetőséget nyújt az erdő a stresszhatástól megfáradt embernek. Évmilliók óta kísérője, szükséglete, előfeltétele az emberi egzisztenciának az erdő. A modern mezőgazdaságnak és iparnak, és nem utolsósorban az embernek napjainkban talán sokkal jobban szüksége van rá, mint korábban.

(AFZ 1988. XII. 28. Ref.: Dr. Solymos R.)

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Revatvezető: Gáspár-Hantos Géza

RENDEZVÉNYPONTTÁR 1989. III. negyed

Július

21. *Szolnoki csoport* — Ceglédi Erdészeti Üzem. Fajth György:
Nemesnyárasok egészségi állapotának vizsgálata.
Tamási csoport — Tamási EVG
Erdősítések műszaki átvételének előkészítése.

Augusztus

11. **Az Országos Erdészeti Egyesület vándorgyűlése, Szombathely**
Egri csoport — Verpeléti erdészet, Nagybátöny. Erdőművelési és
fahasználati tapasztalatcsere.
Egri csoport — Gyöngyössolymos
Óserdő a Bükkfennsíkron.
Székesfehérvári csoport Székesfehérvár
Lenchés Imre: Vadkárelhárító kerítések problematikája.
Tamási csoport — Tamási
Nyugdíjas-találkozó

Szeptember

8. *Erdőhasználati szakosztály* — Balatonfelvidéki EFAG
Horváth Dezső: Az erdőhasználat és a fafeldolgozás kapcsolata.
15. *Gödöllői csoport* — Gödöllő
Dr. Zumpf András: Számítógép alkalmazásának lehetőségei
a termelésirányításban.
19. *Győri EG csoport* — Ravasz
Tapasztalatcsere
21. *Soproni csoport* — Rőjtők
Székely Miklós: A papertől csemetéig történt erdősítések
vizsgálata.
27. *Debreceni csoport* — Haláp
Erdőművelési konferencia.
30. *Miskolci csoport* — Miskolc
A gomba világának bemutatása — Kiállítás.
Kereskedelmi szakosztály — Szombathely
A Kombinát önálló export-import tevékenysége, fejlesztési
elképzelések.
Erdővédelmi szakosztály — Budapest
Erdészeti növényvédőszer-gyártók és -felhasználók tanácskozása.
Rendszerszervezési szakosztály — Szombathely
Interaktív tervezési módszerek számítógéppel.
Balatonfelvidéki csoport — Keszthely
Papp Gyula: Az erdőfelújítások ápolási kérdései
Török József: Vadgazdálkodás és vadkárelhárítás.
Soproni csoport — Sopron
Arany-, gyémánt- és vasdiplomások fogadása
(szervező: dr. Vargha Ferenc)
Szombathelyi csoport — Vas megye területe
Tsz. erdészek tapasztalatcsereje.
Pilis csoport — Visegrád
Nyugdíjas-találkozó

Budapesti csoport — Budapest
ifj. dr. Solymos Rezső: Eredmények és gondok a budai
parkerdőben.
Csongrád megyei csoport — Ópusztaszer
Nyugdíjas-találkozó.

Az OEE több tagjának kérésére közli a szerkesztőbizottság:

MEZŐGAZDASÁGI ÉS ÉLELMEZÉSÜGYI MINISZTERIUM
ERDÉSZETI ÉS FAIPARI HIVATAL
18.452/3/1987.

VÉLEMÉNY

a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság jelentésével kapcsolatosan, amely az erdő-
és fagazdálkodás helyzetéről és fejlesztési feladatairól készült

Hasznos és szükséges a hosszú termelési ciklusban folyó erdőállománygazdálko-
dás helyzetének időszakos felülvizsgálata. Az erdőállományokkal folytatott erdőgaz-
dálkodást a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatala évente és ötvenként az erdőfel-
ügyelőségek bevonásával folyamatosan értékeli. Ennek során összegezi az elért
eredményeket és elemzi a felmerült hibákat, amelyekre nézve tételenként intézkedik.

A KNEB vizsgálatának megállapításait ezen értékelés, valamint az Erdőrendezé-
si Szolgálat mérései és tervei alapján tanulmányoztuk, és a részletes elemzés után
a következő véleményt adjuk.

I.

1. *A Jelentés-ből úgy tűnik, hogy a vizsgálatokat nem a hatályban lévő, hanem
a kiinduló (10 évre szóló) erdőtervi adatokhoz viszonyították, ezért téves következtetésekhez is jutottak.*

Az erdőtervhez való viszonyítás alapja mindenkor az adott időszakban érvényes
(jövőhagyott) erdőtervi adatsor lehet, amely az időközben szükségessé váló és in-
dokolt módosításokat tartalmazza. A 10 év alatt a természeti és egyéb körülmények
miatti módosításokat az Erdőtörvény szerint az illetékes területi erdőfelügyelősé-
gek, illetve előterjesztésük alapján a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatal hagyja
jóvá.

2. *A jelentés nem vette figyelembe az erdőművelés és a fahasználat országos
tapasztalatait és adatait.*

A vizsgálat konkrét megállapításai elsősorban a kiválasztott 1050 erdőrészletre
vonatkoznak, amely csak elenyésző (0,25%) hányada a 400 000 körüli erdőrészlet-
nek. A korszerű matematikai-statisztika módszereinek alkalmazása esetén sem ad-
hat ez az erdőrészlet mennyiség olyan szignifikáns adatokat, amelyek az országos,
általános érvényű következtetésekre alkalmasak.

3. *A Jelentés a jövőbeni fakitermelés előrejelzésekor (prognózis) figyelmen ki-
vül hagyta az erdőgazdálkodás Magyarországon immár 100 éve alkalmazott, 1879
óta valamennyi erdőtervényben előírt követelményét, amely szerint az egyes er-
dőtervi időszakokban a nagyobb, másokban a kisebb fakitermelési lehetőségeket
ki kell egyenlíteni (tartamos erdőgazdálkodás), a hozadékot ennek megfelelően
kell szabályozni.*

A hozadékszabályozás mindenkor hozzá tartozik az erdőgazdálkodáshoz. A kor-
osztály és a fafajmegoszlás az adott időszakban a korábbi évtizedek, sőt évszázad
(40—140 év) gazdálkodásának az eredménye. A legkritikább esetben fordul elő olyan
erdőterület, ahol szabályos a korosztálymegoszlás és az egyenletes fakitermelési
lehetőség a jellemző. Ezért van szükség a hozadékszabályozásra. Ennek megfele-
lően csökkenti a terv 1980—1995. között a lehetséges véghasználati fakitermelést
mintegy 2 millió m³-rel évente, amely az 1995—2010. közötti lehetőséget a gyorsan
növő fafajok belépő véghasználati fatérfogatával együtt a kívánt mértékre emeli
(6,3 millió m³).

4. *Nem megalapozott a Jelentés-nek az a javaslata, miszerint az erdőállomány
tudományos megalapozásának felmérését elrendelni kéri, mivel a ma alkalmazott*

erdőállomány felmérési módszerek is a tudományos kutatás eredményei és nemzetközi szinten elfogadottak.

A nagyterületű erdőleltározás végrehajtása becslésünk szerint 50–60 Mft állami kiadást jelentene, műszerezettségére tökéletes devizát igényel. Ugyanakkor alkalmazásától kellő gyakorlati eredmény nem várható.

II.

Részleteiben a fontosabb kérdéseket — idézőjel között megismételve álláspontokat — a következők szerint fejtjük ki:

1. „A hosszú távú érdekek érvényesítését az állam sajátos eszközökkel segíti. A gazdálkodó szervek részére 10 évre szóló erdőkitermelési, felújítási és telepítési feladatokat határoz meg.” (2. oldal második bekezdés.)

— Az állam sajátos eszközeivel (erdőterv) 10, illetve 5 évre szóló *fakitermelési* (nem erdőkitermelési) és erdőfelújítási, valamint erdőnevelési feladatokat határoz meg. A telepítést az erdőterv nem tartalmazza, erre külön terv készül.

2. „A helyszíni szemlék tapasztalatai szerint a véghasználati fakitermelés 38%-a nem az erdőtervekben előírt erdőrészteleken valósult meg. Ezt nagyrészt objektív tényezők, egészségi károsodások, hőtörések stb. indokolták. Az esetek mintegy 20%-ában azonban a gazdálkodók rövidtávú érdekeinek előtérbe helyezése okozta, és az a jobb fahozamot adó állományok kitermelésében nyilvánult meg. Hiba volt az is, hogy a véghasználati fakitermelést az esetek mintegy 10%-ában szakszerűtlenül, gyakran a közvéleményt is irritáló, ún. tarvágások alkalmazásával hajtották végre. Ezeket az eltéréseket az erdőfelügyelőségek többnyire engedélyezték.” (2. oldal utolsó bekezdés.)

— A véghasználatok tervszerűségére vonatkozó megállapítás lehet, hogy egyes erdőgazdálkodókra igaz, de *országosan nem*. Az erdőfelügyelőségi mérlegadatok alapján a VI. ötéves tervidőszakban a véghasználatok az erdőtervi lehetőséghez viszonyítva területben 95%-ban, a fatérfogatot tekintve 97%-ban valósultak meg. A véghasználati területhez viszonyítva az engedélyezett, erdőtervtől eltérő tevékenység 20,2%, a fatérfogatot tekintve 8,7%.

A *fakitermeléssel érintett összes területhez viszonyítva az eltérés 4,3%, a fatérfogatot tekintve 6,1%.*

Arról nincsenek adataink, hogy hány százalékban játszottak közre a rövidtávú érdekek és hány százalék volt a szakszerűtlen tarvágás. A *tarvágást általában nem lehet szakszerűtlennek tekinteni*. Az erdőfelügyelőségek engedélyezési hatásköre jogszabályon alapul.

3. „Az erdő gyérítések végrehajtásában is gyakori a tervszerűtlenség. Az előirányzottat lényegesen meghaladó fakitermeléssel járó gyérítések többnyire károsak, rontják a felnővekvő erdőállomány hozamát, egyben alapot adtak a szaksajtóban szereplő azon állításoknak, hogy egyes gazdálkodók az erdővagyonot kirabolják.” (3. oldal második bekezdés utolsó mondat.)

— A *gyérítések szakszerűtlenségére vonatkozó megállapítás sem fogadható el országosan*. A gyérítéseknel az erőteljesebb belenyúlás nem jelent mindenkor szakszerűtlenséget. A nevelővágások teljesítésének elsősorban a terület jelenti a fokmérőjét, valamint a lábon maradó faállomány.

A véghasználatokat megelőző növedékfokozó gyérítések során kitermelendő fatérfogatot az erdőgazdaságokra átlagosan 47 m³/ha-ban állapította meg az erdőterv. A ténny 59 m³/ha volt (125,5%). Ugyanebben a körben a teljes területtel véghasznált faállományok hektáronkénti fatérfogata 3,5%-kal magasabb volt, mint az erdőtervi előírás. Az *erőteljesebb belenyúlással létrehozott nagyobb növekedésért cserébe az, hogy a visszamaradó állományban erőteljesebb növekedésre került a fák. A határt az optimális törzsszámtartás adatai jelentik a vitás esetben.*

4. Jelentős lemaradások keletkeztek az erdők fenntartásának és bővítésének rendjéről szóló jogszabályokban előírtakhoz képest. Az új erdőtelepítések befejezése elhúzódott, a szükségessé váló felújítások késedelmesen kezdődtek és az indokoltnál hosszabb idő alatt fejeződtek be. A vizsgált körben, elsősorban a mezőgazdasági nagyüzemeknél, az erdősítések befejezése 14%-kal (6,2 ezer ha) elmaradt a követelményektől. Ennek következtében, az elvégzett kitermeléseket figyelembe véve, a hosszú távú érdekeket biztosító 11 eha-os „befejezett” erdőterület növelésével szemben csak 4,7 eha valósult meg, így a VI. ötéves terv időszakában 56%-os elmaradás keletkezett.” (3. oldal harmadik bekezdés.)

— A VI. ötéves tervidőszak erdőfelújítási munkája akkor értékelhető reálisan, ha azt az előző tervidőszakban keletkezett felújítási kötelezettséggel és teljesít-

ménnyel együtt vizsgáljuk. Kiemelten érvényes ez a befejezett erdőesítések elemzésekor, mivel a kötelezettség alá vonástól a befejezésig 6–7 év szükséges. A kötelezettség keletkezését az első kivétel a jogszabályban elfogadott 1–2 év elteltével követi. A VI. ötéves terv 96,0 ezer ha első kivételi teljesítése realitása az 1980–84. években keletkezett közel 100,0 ezer ha kötelezettséggel hasonlítható össze; ez kerekén 4,0 ezer ha (4%) elmaradást jelent az első kivételben. Hasonló módon, ha a VI. ötéves tervidőszakban befejezett 81,5 ezer ha-t az előző tervidőszakban keletkezett 89,6 ezer ha aktuális kötelezettséghez viszonyítjuk, akkor a befejezésben a teljesítés 91% és a 9% elmaradás 8,1 ezer ha-t tesz ki.

5. „A felújítással létrehozott új erdők értéktermelő képessége a vizsgálat tapasztalatai szerint a lehetőségeknél — mintegy 5–6%-kal — magasabb a régiéknél. A mérsékelt növekedés nagyjából arra vezethető vissza, hogy a gazdálkodók az erdőesítési terv előírásaitól eltértek. A vizsgált esetek 32%-ában nem az előírt fafajokkal erdőesítettek. Ennek következtében a bükkösök aránya némileg csökkent, a tölgyeseké csak kis mértékben, míg a különböző károsító tényezőknek erősen kitett, s ezért kevésbé értékes fenyőfélések aránya számottevően növekedett. A nem megfelelő erdőesítésben a vadkárosítás, a hibás előírás stb. mellett az üzemek gazdasági megfontolásai is közrejátszottak (alacsonyabb költség). Az előírásoktól való eltérések egynegyede kifejezetten szakszerűtlen. Ezek a hibák adnak okokat az olyan vélemények kialakulására, amelyek szerint az új erdők hozama alacsonyabb lesz, mint a régiéké.” (4. oldal harmadik bekezdés.)

— A vizsgált időszakban befejezett erdőfelújításban a tölgy és bükk aránya valóban kedvezőtlenül alakult. Ugyanakkor a felújítás alatt álló sikeresen erdőesült területben a tervidőszak végén 28%-os tölgy és 7%-os bükk aránya kedvező. Ez arra utal, hogy a tölgy területe a vizsgált és az azt megelőző időszakban végzett fafajcserés állományok alakításánál növekedni fog, míg a bükk tartja az általa elfoglalt területet. Az erdőtelepítésnél a tölgy csak a termőhelyi igényének megfelelő területre telepíthető és ez korlátozottan állt rendelkezésre. Az éves erdőesítési tervet az erdőfelügyelőség hagyja jóvá és ehhez viszonyítva értékelhető a tervszerűség vagy az ökológiai potenciál hasznosításának az adott mértéke.

6. „Az erdőgazdálkodóknál végzett vizsgálatok jelezték, hogy a következő évtizedekben fokozatosan csökkenő területű erdő éri el a vágásérettségi kort. Ezt a tendenciát támasztja alá a MEM Erdőrendezési Szolgálatának prognózisa is. Eszerint a jelenlegi erdőállományból 1995-ig évi átlagban 31 eha éri el a vágásérettségi kort, melyből 8 millió bruttó fatérfogat termelhető ki véghasználatként. Ezt követően, a folyamatban lévő erdőesítésekkel is számolva, 2005-re a vágásérett állományok területe várhatóan 16 eha-ra, a kitermelhető fa mennyiség pedig mintegy 4,5 millió m³-re csökken. A következő évtizedekben a helyzet javul és a kitermelhető fatömeg 2015. után várhatóan eléri a 6,5 millió m³-t.” (4. oldal utolsó bekezdés.)

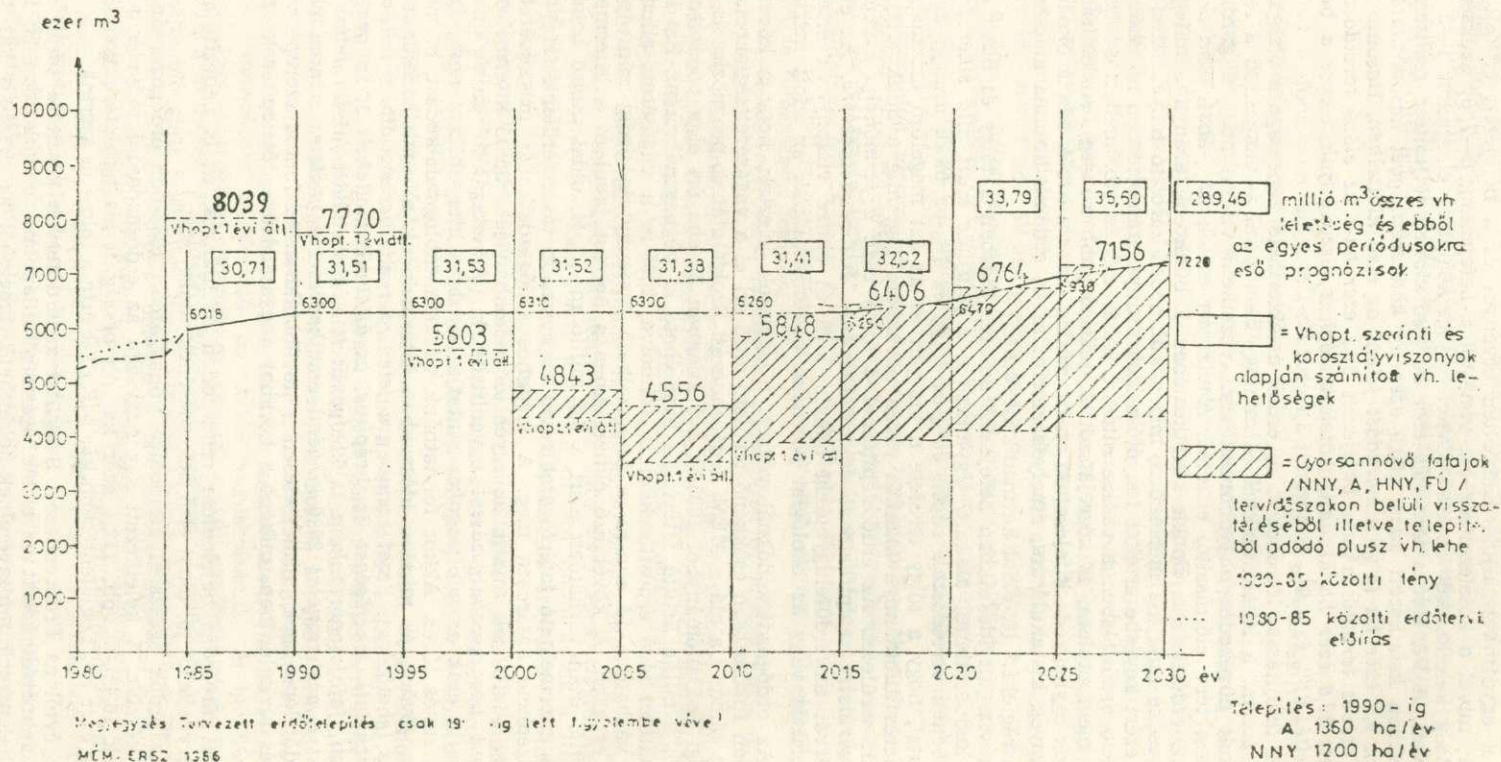
— A kitermelhető fatérfogatot rövid és hosszabb távon erdeink fafaj- és korosztályösszetétele határozza meg. A tartamos erdőgazdálkodás megköveteli, hogy az objektív adottságok miatti, az egyes időszakokban jelentkező kitermelési lehetőség eltéréseit hozamszabályozással egyenlítsük ki. A vizsgálati anyag mellékletének grafikonja csak az adottságokat mutatja be, de a kiegyenlítést nem; így a levont következtetés téves. Akkor folytatnánk valóban rablógazdálkodást, ha nem gondolnánk a jövőre, és minden időszakban kitermelnénk a rendelkezésünkre álló maximális lehetőséget. Ezzel szemben a jelenleg rendelkezésre álló 8 millió bruttó m³ véghasználati lehetőséget is beépítve, az általunk mellékelt 1. sz. grafikonon bemutatott, fafajcsoportonként is kiegyenlített véghasználati fakitermelést tervezzük: eszerint a véghasználat 2020-ig némi emelkedéssel egyenletes szinten valósul meg. Az erdőtelepítésnek természetesen a továbbiakban is fontos szerepe van a fakitermelés alakulásában, miként a korábbi nagyszabású erdőtelepítések ezt már igazolták.

7. „A károsodás bejelentése rendezetlen és hiányos, ez is nehezíti a védekezés megszervezését.” (6. oldal első bekezdésének utolsó sora.)

— Az erdők egészségi állapotára vonatkozóan 1983-ban erdőgazdaságunként felmérés készült. A keletkezett kár nagysága az erdőgazdasági művelés alá vont területnek 10,4%-a volt, 112,7 ezer ha. Az ország teljes területére vonatkoztatva ez kb. 150 ezer ha. Legjelentősebb kár a KTT-t érte a felmérés szerint.

1985. évtől az Erdőrendezési Szolgálat az erdőtervek készítése során erdőrésztel-szintű felmérést készít az erdők egészségi állapotára vonatkozóan is. Ez a felvétel véletlenszerű mintavételnek tekinthető, amelyből az országos kár becsülhető.

/ Mindösszen bruttó m³ /

1986-ban — (előzetes adat) — a felmért terület 25%-án volt károsodás, amelyből 12% az erősen károsodott. Az erdővédelmi tevékenység javítása érdekében kidolgoztuk az erdővédelem komplex programját, a VII. ötéves tervben megvalósítandó korszerűsítést.

8. „A termelőszövetkezeti fűrészipari kapacitások is bővültek, sok esetben összehangolatlanul, alapanyagháttér nélkül.” (7. oldal 4. pontja.)

— A fűrészipari kapacitások létrehozásánál tapasztalható párhuzamosság oka, hogy az mgtsz-ek bejelentések nélkül (részben régi, részben új gépekkel) hoztak létre kapacitásokat, amelyre törvényesen lehetőségük van.

A lap- és lemezipar tervezett fejlesztései részben a beruházási források hiánya, részben a kedvezőtlen árak miatt nem valósultak meg. Az utóbbi következtében a pozdorja- és faforgácslapgyártás területén üzem leállításra is sor került.

9. Az összefoglalásban és a javaslatokban foglalt rész kérdésekre az előző pontokban adtunk választ ezért azokat nem ismételjük.

10. „Javasoljuk az Állami Tervbizottságnak, hogy rendelje el az erdőállomány állapotának tudományos megalapozott felmérését és annak alapján dolgoztasson ki átfogó intézkedéseket a jelzett kedvezőtlen tendenciák megszüntetésére.” (12. oldal utolsó bekezdés.)

— Célszerűnek tartanánk a javaslat idézett utolsó mondatának részletesebb magyarázatát. Az erdőállomány állapotának 4–5 ha-os erdőrészekreig menő felmérését az Erdőrendezési Szolgálat végzi amelynek során tudományosan megalapozott módszereket alkalmaz. A javasolt „tudományos felmérés”, mint erdőállomány ellenőrzési módszer, — (ha az anyag készítői a nagyterületű erdőleltározásra gondolnak) — soronkívüli, mintegy 50–60 millió Ft-os állami támogatást igényel, s végeredménye ugyanúgy vitatható, mint a jelenlegi gyakorlaté, mert az évgyűrűk évenként eltérő nagyságban nőnek.

11. Az erdőállomány gazdálkodás meglévő ellentmondásai mellett *tény*, hogy az erdőgazdálkodás a VI. ötéves terv időszakában termelését évi 4–5%-kal növelte, a költségvetési nettó befizetését évi 4 milliárd Ft-ot meghaladó mértékben teljesítette, és nem rubel elszámolású exportját megkétszerezte. 1986-ban a hatékonyság és a jövedelemtermelő képesség, valamint a nem rubel elszámolású export minden megelőző évet meghaladóan nőtt az erdőállomány-gazdálkodás kimutatható minőségi javulása mellett.

Budapest, 1987. május 13.

Dr. Királyi Ernő s. k.
hivatalvezető

A nemzetközi kapcsolatok bizottsága Gáspár-Hantos Géza főtítkár, a bizottság elnökének vezetésével ülést tartott. Ezen értékelték az egyesület 1988. évi nemzetközi tevékenységét, majd meghatározták az 1989. évi feladatokat.

Devizamentes cseremegállapodás keretében 1988-ban szocialista országokba három szakmai tanulmányútra volt lehetőség, melyen hat fő vett részt. Fogadtunk három szakmai tanulmányútra három főt. A FENTO X. közgyűlésén egyesületünket két fő képviselte. Két kiutazás és a fogadások költségeit az érdekelt vállalatok, intézmények fedezték. Kiutazás az egyesület tőkés devizakerete terhére 17 alkalommal volt 86 fő részvételével. A kiutazásokból: egyesületi kapcsolatokból adódó kötelezettségek teljesítése az egyesület költségén öt kiutazás 13 fő (a felhasznált deviza 103 ezer Ft). Szakmai konferenciák, tanulmányutak, tapasztalatcserék az egyesület költségén három kiutazás három fő (a felhasznált deviza 125 ezer Ft). Szakmai konferenciák, tanulmányutak, kiállítások, tapasztalatcserék az egyesület szervezésében a vállalatok, intézmények költségén 16 kiutazás 90 fő (a felhasznált deviza 917 ezer Ft). Fogadtunk öt külföldi csoportot 223 fővel (devizabevétel: 3352 ezer Ft) és az egyesületi kapcsolatok teljesítése érdekében vendégül láttunk 10 főt.

1989-ben lehetőség van öt devizamentes kölcsönös tapasztalatcserére szocialista országokba (Bulgária, Szovjetunió, Jugoszlávia) és előreláthatólag 560 ezer Ft értékű tőkés deviza áll majd rendelkezésre kiutazásokra. A tervek szerint; egyesületi céllal és költséggel négy kiutazás hét fővel (90 ezer Ft); szakmai tanulmányút egyesületi költségén három kiutazás négy fő (100 ezer Ft), szakmai tanulmányút vállalat-intézmény költsége 11 kiutazás 46 fő (370 ezer Ft). Ez ideig jelentkezett négy külföldi csoport, mintegy 175 résztvevővel és a közgyűlésen 10 vendéggel számolunk.

Továbbiakban a bizottság megtárgyalta a FENTŐ-val kapcsolatos feladatokat, a nemzetközi kapcsolatok — elsősorban a külföldiek magyarországi tanulmányútjainak — bővítésének lehetőségeit és részletes feladattervet dolgozott ki az 1985—1989. évek nemzetközi munkájának értékelésére.

Az oktatási és közművelődési bizottság Fröhlich András elnökével ülést tartott. Az 1989. éves munkatervet részleteiben rögzítő megbeszélés során

- elfogadták, hogy 1989. május 5-én kibővített ülésen megvitatják a középfokú szakmai oktatás helyzetét az illetékes minisztériumok képviselőivel együtt. Ugyanezen a napon emléktábla avatásra kerül sor Ásotthalmán Teodorovics Ferenc munkássága elismeréséül;
- az őszi folyamán meglátogatják a Miskolcon működő erdőgazdasági szakmunkásképzéssel foglalkozó iskolát és megtárgyalják a vállalatok szerepét a gyakorlati oktatásban;
- napirendi pontként véleményt nyilvánítottak az MTESZ KOB felé a felsőoktatás színvonaláról és helyzetéről.

A szakmai továbbképzés keretében a helyi csoportoknál a következő előadásokat tartották:

Budapesten	Koltay András—Szántó Mária „Az Armillaria nemzetség és a tölgypusztulás”, Dr. Vargyai Kornélia „Épületeink leggyakoribb farontó gombái”,
Baján	dr. Gál János „Mozaikok az Alma Mater életéből”, Dr. Szodfridt István „Föld alatti vízkészletek és az erdő kapcsolata”, Varga Ferenc „Aktuális erdővédelmi problémák”, Dr. Kóhalmi Tamás „Újabb eredmények az erdő vadeltartó képességének vizsgálatakor”,
Nagykanizsán	Alfred Fürst „Az erdőgazdálkodás és vadgazdálkodás érdekeinek összhangba hozása új módszerek alkalmazásával”,
Veszprémben	Dr. Galambos István—Dr. Péti Miklós „Farontó gombák és erdészeti jelentőségük” címmel.

Új tagfelvétel: Ózse Ágnes könyvelő, Budapest; Czövek Katalin építőipari technikus, Székesfehérvár; Lőrinc Sándor erdősztechnikus, Baja; Szován Lászlóné magasépítő üzemmérnök, Székesfehérvár; Demeter István faipari üzemmérnök, Eger; Pál Miklós erdősztechnikus, Varászló; Szabó Zoltán erdősztechnikus, Mezőnagymihály; Vécsey Jenő acélszerkezeti munkavédelmi technikus, Felsőtárkány; Góczán József, Hujber Zoltán, Joó Gábor, Keresztes Zsolt, Kertész Szabolcs, Kőműves Norbert, Lajos Akos, Nagy László, Rostás János, Seres Csaba, Tóth József, Tóth István a „Roth Gyula” Erdészeti és Faipari Szakközépiskola tanulói; Antal Zoltán, Babos Tibor, Bede Zoltán, Dankó Miklós, Erdős Csaba, Farkas Pál, Fekete Róbert, Hajdú András, Harmati Zsolt, Horváth Mihály, Mihály Attila, Kiss István, Kovács Zsolt, Marton Róbert, Márkus Tamás, Metz József, Németh József, Pancza Péter, Szakadi Gábor, Sándor Péter, Schwicker Imre, Somogyi Tamás, Soós Attila, Spiegel Endre, Supka Roland, Szabó Ferenc, Szentannay Pál, Szentkúti Szilveszter, Varga Gábor, Veiner Zsolt, Vig Attila, Zakar Akos, Bezeczký Gergely, Bogyai Zsolt, Csontos Sándor, Drótár Attila, Gál Zoltán, Gulyás László, Hegedűs Attila, Jekli József, Maksa József Zsolt, Kovács László, Pusztai László, Ramháb Zoltán, Szabó Imre, Szamosvári Antal Zsolt, Szikszai Tamás, Szilágyi István, Szobonya József, Tönköl Péter, Varga István, Varga László, Zsiday János, Farkas Flórián a „Kiss Ferenc” Erdészeti Szakközépiskola tanulói; Lasancz János erdősztechnikus, Ruzsa; Nagy Zsolt erdőmérnök, Szeged; Nagy István erdősztechnikus, Ásotthalom; Rácz Albert erdőmérnök, Ásotthalom.

Halálozás

Földes Sándor erdőmérnök az Erdőrendezési Szolgálat nyugalmazott munkatársa, életének 63. évében elhunyt. Március 2-án vettünk végső búcsút tőle Budapesten, a Farkasréti temetőben.

Dr. Speer Norbert BEDŐ-díjas erdőmérnök, az ERDÉRT Vállalat nyugalmazott vezérigazgatójának, március 6-án bekövetkezett elhunytáról vettük a hírt. 76 évet élt.

Azon kiemelkedő erdészeti egyéniségek egyike volt, aki egész pályafutása során, még nyugdíjasként is a magyar erdészet szakadatlan fejlesztése érdekében munkálkodott. Kezdetben Alföld-fásító, fűrészüzemek tervezője és kivitelezője; majd elindítója az erdészeti újitómozgalomnak; a későbbiekben a fakitermelés műszaki fejlesztése, a kitermelt faanyag hatékonyabb, ipari célokra történő felhasználása érdekében fejtette ki tevékenységét; külkereskedelmi munkássága során a felhasználó iparban a fahelyettesítés megvalósítása érdekében fejtett ki eredményes tevékenységet, ami jelentős tőkés import megtakarítást tett lehetővé. Kezdeményezője volt az azóta számottevő nagyságot elért hazai lombos-exportnak. Nevéhez fűződik az ERDÉRT Vállalat nagyfokú gépesítése és az ipari termelés nagymértékű kifejlődése. Kezdeményezője az ipari hulladék ipari célokra történő feldolgozásának. Sokoldalú szakiróként, a szaktudomány munkásaként is ismert volt. Cikkeiben, tanulmányaiban a fagazdaság egészét érintő műszaki fejlesztési kérdések, az erdészeti kereskedelem és az erdészeti gazdaságtan problémái szerepelnek. 1935 óta volt tagja egyesületünknek. Huzamosabb ideig elnökségi tag, az ERDÉRT helyi csoport elnöke. Kezdeményező és alapító tagja az OEE kereskedelmi szakosztályának, amelynek megalakulásától több cikluson át elnöke. Számos előadást tartott helyi csoportjainknál az erdészeti kereskedelemmel összefüggő kérdésekről. Szívvel-lélekkel erdész volt, kedves közvetlenségével, szakmai munkásságával erdésztársadalmunkban nagy megbecsülésnek, köztiszteletnek, szeretetnek örvendett. Tagtársunktól — hamvasztás előtt — Budapesten, a Farkasréti temetőben, március 17-én vettünk búcsút. A szaktársadalom nevében dr. Váradi Géza, az ERDÉRT Vállalat vezérigazgatója mondott búcsúbeszédet.

Vállaljuk erdőtelepítés előkészítését, tuskókiszedést, mélyforgatást, gyökérfűvelést, tereprendezést, rekultivációs munkák végzését.

Címünk: Mélykúti, Alkotmány Mtgsz nehézgépzüme,

6400 Kiskunhalas, Bundzsák u. 12.

Telefon: 77—22053, Telex: 26382

AZ ERDŐ SZERKESZTŐBIZOTTSÁGA. Elnök: dr. Solymos Rezső, a mezőgazdasági tudomány (erdészeti) doktora, Budapest; főmunkatárs: Jérôme René, Budapest. — Tagok: dr. Balázs István, Budapest; Barátossy Gábor, Budapest; dr. Berdár Béla, Visegrád; dr. Bondor Antal, a mezőgazdasági tudomány (erdészeti) kandidátusa, Budapest; Bus Mária, Veszprém; Cebe Zoltán, Szombathely; dr. Csölönyi József, Budapest; Deák István, Tamási; dr. Fűrész Oszkár, Sopron; Gáspár-Hantos Géza, Budapest; dr. Göbölös Antal, Kecskemét; dr. Herpay Imre, a mezőgazdasági tudomány (erdészeti) kandidátusa, Sopron; Kadlicsek János, Miskolc; Keszthelyi István, Budapest; dr. Király Pál, Budapest; dr. Királyi Ernő, a közgazdasági tudomány kandidátusa, Budapest; Korbonszky Kazimirné, Vác; Krämer Antal, Pécs; Lőcsy Iván, Budapest; Mészáros Béla, Szombathely; dr. Rácz Antal, a mezőgazdasági tudomány (erdészeti) kandidátusa, Budapest; Solymosi József, Budapest; Stádel Károly, Győr; dr. Szepest László, a mezőgazdasági tudomány (erdészeti) doktora, Budapest; dr. Szodfridt István, a mezőgazdasági tudomány (erdészeti) kandidátusa, Sopron; dr. Szikra Dezső, Visegrád; Tóth László, Szolnok; dr. Tóth Sándor, a mezőgazdasági tudomány (erdészeti) kandidátusa, Budapest; Varga Béla, Eger.

